

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВОЛИНСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**Леся Шелепетень
Алла Пархомчук**

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ
ПРАКТИКУМ**

Навчально-методичний посібник

Луцьк 2022

Рекомендовано до друку науково-методичною комісією Комунального закладу вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради (протокол № 6 від 04.01.2022)

Рецензент:

Паращук З. Я. – к. фарм. н., доц. кафедри фармацевтичних та хімічних дисциплін Комунального закладу вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради

Шелепетень Л. С., Пархомчук А. В.

Організація та економіка фармації. Практикум : навч.-метод. посіб. / КЗВО «Волинський медичний інститут». Луцьк, 2022. 118 с.

Даний практикум призначений для аудиторної роботи студентів спеціальності – 226 Фармація, промислова фармація.

Матеріали практикуму укладені відповідно до робочої програми, містять теоретичні питання для опрацювання студентами, певний теоретичний матеріал для розуміння послідовності виконання економічних розрахунків та задач, рекомендовані джерела інформації та практичні завдання для закріплення теоретичних знань з кожної теми.

Навчально-методичне видання

**Шелепетень Леся Степанівна,
Пархомчук Алла Валентинівна**

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ**
ПРАКТИКУМ

Навчально-методичний посібник

Редактор та коректор *А. В. Пархомчук*
Технічний редактор *Т. В. Холодюк*

Редакція, видавець і виготовлювач –
КЗВО «Волинський медичний інститут»
(м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 2, тел. (0332) 72-36-55).

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Скорочення.....	4
Модуль. Облік та звітність в аптечних установах.	
Основи економічного аналізу та планування	
Практичне заняття №1. Облік праці й заробітної плати в аптечних установах.....	5
Практичне заняття №2. Розрахунок різних видів оплат. Утримання із заробітної плати.....	19
Практичне заняття №3. Інвентаризація ТМЦ в аптечних установах та її документальне оформлення.....	24
Практичне заняття №4. Проведення інвентаризації лікарських засобів, що перебувають на ПКО.....	40
Практичне заняття №5. Складання звітів відділами аптек.....	51
Практичне заняття №6. Визначення результатів фінансово-господарської діяльності аптек.....	58
Практичне заняття №7. Планування товарообігу аптеки. Система ціноутворення на лікарські засоби	69
Практичне заняття №8. Аналіз товарообігу та нормування товарних запасів	75
Практичне заняття №9. Правила формування цін на лікарські засоби.....	83
Практичне заняття №10. Аналіз витрат аптеки.....	91
Практичне заняття №11. Розрахунок прибутку та рентабельності аптеки.....	98
Практичне заняття №12. Фармацевтична опіка пацієнтів з різними захворюваннями.....	105
Нормативна база модуля.....	115
Використані джерела	116

ПЕРЕДМОВА

Професійна діяльність фармацевтичних працівників ґрунтується на теоретичних знаннях та практичних навичках, які здобуваються під час навчання. Особливістю навчальних дисциплін організаційно-економічного спрямування є їх динамічність, яка обумовлена економічними, нормативно-правовими, демографічними, політичними, соціокультурними умовами та змінами, що відбуваються як у підприємницькому середовищі країни, так і на міжнародному рівні. Оскільки фармацевтичний сектор галузі охорони здоров'я визначений як соціально значимий, його функціонування багато в чому залежить від змін, що відбуваються у суспільстві, а ефективність фармацевтичних підприємств та організацій – від рівня організаційно-економічних знань фахівців фармації та їх компетентностей.

Даний практикум призначений для аудиторної роботи студентів спеціальності – 226 Фармація, промислова фармація.

Матеріали практикуму укладені відповідно до робочої програми, містять теоретичні питання для опрацювання студентами, певний теоретичний матеріал для розуміння послідовності виконання економічних розрахунків та задач, рекомендовані джерела інформації та практичні завдання для закріплення теоретичних знань з кожної теми.

Вивчення цього матеріалу дозволить студентам краще засвоїти певні питання, що стосуються показників торгово-фінансової діяльності аптечних установ, аналізу та планування товарообігу, нормуванню товарних запасів, а також питань інвентаризації та проблем пов'язаних з самолікуванням пацієнтів.

СКОРОЧЕННЯ

ВМП – вироби медичного призначення
КП – комунальне підприємство
ЛПЗ – лікувально-профілактичний заклад
ЛЗ – лікарський засіб
ЛРС – лікарська рослинна сировина
МШП – малоцінні та швидкозношувані предмети
МОЗ – Міністерство охорони здоров'я
МП – місце печатки
НТЗ – норматив товарного запасу
Од. вим. – одиниці виміру
ПДВ – податок на додану вартість
ПН – індивідуальний податковий номер
Р/р – розрахунковий рахунок
СПД – суб'єкт підприємницької діяльності
ТМЦ – товарно-матеріальні цінності
ПДФО - податок на дохід фізичних осіб
ПКО – прибутковий касовий ордер
ВКО – видатковий касовий ордер
ПКО – предметно-кількісний облік
ВАЗ – внутрішньоаптечна заготовка
РРО – реєстратор розрахункових операцій
КОРО – Книга обліку розрахункових операцій
РК – розрахункова квитанція
ТН – торгівельні накладення
ФП – фармацевтичні підприємства

МОДУЛЬ. ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ В АПТЕЧНИХ УСТАНОВАХ.

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА ПЛАНУВАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

ТЕМА. ОБЛІК ПРАЦІ Й ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В АПТЕЧНИХ УСТАНОВАХ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. В умовах переходу економіки України до ринкового механізму функціонування, дуже важливими задачами є прискорення науково-технічного прогресу, зменшення використання “живої” праці, механізація трудомістких робіт, оптимізація використання трудових ресурсів, зменшення втрат робочого часу.

Підприємство самостійно, але відповідно до законодавства, установлює штатний розклад, форми і системи оплати праці, преміювання. Облік праці і заробітної плати — одна з найважливіших і складних ділянок роботи, що потребує точних і оперативних даних, у яких відбиваються зміни чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників, виробничих витрат.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України та дотримуватися вимог належних практик щодо здійснення професійної діяльності.

ФК. Здатність реалізовувати лікарські засоби та товари аптечного асортименту.

ФК. Здатність до здійснення обмежених управлінських функцій щодо організації діяльності структурними

підрозділами аптекних закладів та прийняття рішень у звичайних умовах та умовах з елементами непередбачуваності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Вміти проектувати майбутню професійну діяльність з врахуванням її важливості для здоров'я населення та напрямів розвитку фармації.

ПРН. Вміти відповідати вимогам безупинного професійного розвитку для покращення теперішньої та майбутньої діяльності.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Заробітна плата, як важлива складова частина системи соціально-трудових відносин.
2. Економічний зміст поняття «заробітна плата».
3. Системи, форми та види оплати праці.
4. Нормативні документи, які регламентують питання оплати праці.
5. Облік праці та заробітної плати.
6. Облік особистого складу та використання робочого часу.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Форми оплати праці.
2. Критерії встановлення розміру посадових окладів і доплат адміністративно-управлінського і фармацевтичного персоналу.
3. Облік праці і інших видів використання робочого часу.
4. Порядок нарахування різних видів оплат (основні зарплати, за роботу в святкові дні, тимчасової непрацездатності, преміальних, понаднормових і ін.).
5. Порядок і розмір нарахувань на заробітну плату.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Планувати штатну чисельність працівників аптек, скласти штатний розклад аптеки.
2. Вести облік робочого часу співробітників аптеки.
3. Проводити розрахунки по нарахуванню заробітної плати, відпускних, за листками непрацездатності, за роботу у святкові дні.

Теоретичний блок

Основою організації оплати праці є *тарифна система*, що включає: тарифні сітки, тарифні ставки, надбавки і доплати до тарифних ставок, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники). Тарифна система використовується для розподілу робіт залежно від їх складності, а працівників – залежно від їх кваліфікації та відповідальності за розрядами тарифної сітки. Вона є основою формування та диференціації розмірів заробітної плати.

Тарифна сітка – це шкала кваліфікаційних розрядів і тарифних коефіцієнтів, за допомогою яких встановлюється безпосередня залежність розміру заробітної плати працівників від їхньої кваліфікації. Кожному кваліфікаційному розряду відповідає тарифний коефіцієнт, що показує, у скільки разів тарифна ставка цього розряду перевищує тарифну ставку першого розряду (що завжди дорівнює одиниці).

Для оплати праці керівників, спеціалістів і службовців використовуються схеми посадових окладів, розміри яких встановлюються залежно від посад, їхньої кваліфікації, умов праці, масштабів і складності виробництва, обсягів, складності і важливості робіт. Особливістю застосування на підприємстві схеми посадових окладів є розробка *штатного розпису* – внутрішнього нормативного документа, де вказаний перелік посад, чисельність працівників за кожною з них і розміри їхніх місячних посадових окладів.

Єдині тарифні сітки містять тарифні коефіцієнти для всіх категорій персоналу. Вони побудовані на єдиній методичній основі і забезпечують єдиний підхід до оцінки відмінностей у праці всіх працівників.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002р. №1298 "Про оплату праці працівників на основі *Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників* установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери" затверджено схему тарифних розрядів працівників бюджетних установ, закладів та організацій.

Посадові оклади (тарифні ставки) за розрядами Єдиної тарифної сітки визначаються шляхом множення окладу (ставки) працівника 1 тарифного розряду на відповідний тарифний коефіцієнт. У разі, коли посадовий оклад (тарифна

ставка) визначений у гривнях з копійками, цифри до 0,5 відкидаються, від 0,5 і вище – округляються до однієї гривні.

Тарифна ставка – це виражений у грошовій формі абсолютний розмір оплати праці за одиницю робочого часу. Тарифна ставка працівника першого розряду обумовлюється в колективному договорі й залежить від фінансових можливостей підприємства і від умов оплати, встановлених галузевою та генеральною тарифними угодами. В будь-якому випадку вона не може бути меншою законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати. Залежно від обраної одиниці часу тарифні ставки бувають погодинні, денні та місячні (оклади).

Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг роботи). Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності та господарювання.

До державних норм і гарантій в сфері оплати праці належать також норми оплати праці за роботу в надурочний час; у святкові, неробочі та вихідні дні; у нічний час; за час простою; працівників, молодших 18 років, при скороченій тривалості їх щоденної роботи тощо і гарантії для працівників (оплата щорічних відпусток, за час виконання державних обов'язків, для тих, що направляються для підвищення кваліфікації та на обстеження в медичний заклад, для переведених тимчасово на іншу роботу, для вагітних жінок і жінок, які мають дітей до 3-х років, при різних формах виробничого навчання); а також гарантії та компенсації працівникам у разі переїзду на роботу до іншої місцевості, службових відряджень.

Тарифно-кваліфікаційні довідники робіт і професій робітників, об'єднані в *єдиний тарифно-кваліфікаційний довідник*. За їх допомогою проводиться тарифікація робіт (встановлюється розряд роботи), присвоєння кваліфікаційних розрядів робітникам, формуються програми підготовки і підвищення кваліфікації.

Облік використання робочого часу штатним складом здійснюється в «Табелі обліку використання робочого часу», де зазначається кількість відпрацьованих годин або шифри причин неявки на роботу. Робочий час сумісників, понаднормові години і робота в нічний час підлягає обліку в окремому табелі або в основному, проте окремим рядком.

Заповнений і оформлений належним чином табель подається до бухгалтерії разом з документами, що виправдовують неявку співробітників (лист тимчасової непрацездатності, наказ про відпустку та ін.).

Середньооблікова чисельність працівників за місяць визначається як середній статистичний показник суми співробітників на початок і кінець місяця, поділений на два, середньорічний являє собою $\frac{1}{12}$ суми середньомісячних показників за рік.

Показник середньооблікової чисельності використовується при визначенні продуктивності праці в аптеках, яка визначається відношенням суми товарообігу до середньооблікової чисельності відповідного періоду.

заробітної плати працівникам аптечних закладів

Основні принципи і правила організації оплати праці для працівників аптечних закладів визначаються *наказом Міністерства праці та соціальної політики України та МОЗ України „Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення” від 05.10.2005р. №308/519.*

Визначені згідно з вказаними Умовами посадові оклади (тарифні ставки) є державними гарантіями мінімальних рівнів оплати праці для конкретних професійно-кваліфікаційних груп працівників, які перебувають у трудових відносинах із закладами охорони здоров'я всіх форм власності, при додержанні встановленої законодавством тривалості робочого часу та виконанні працівником посадових обов'язків (норм праці).

Посадові оклади керівних працівників аптечних закладів залежать від групи аптеки по оплаті праці керівних працівників. Показники зарахування аптечних закладів до груп з оплати праці керівників наведено в табл. 1. Схему

тарифних розрядів керівників аптечних закладів наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Показники зарахування аптечних закладів до груп з оплати праці керівників

Найменування закладів	Групи з оплати праці	Товарообіг на рік у роздрібних цінах на 01.09.2005 (тис. грн.)
1. Аптечні склади і бази	I	Від 20000
	II	від 15000 до 20000
	III	від 10000 до 15000
	IV	від 5000 до 10000
	V	до 5000
2. Інші аптечні заклади	I	понад 2000
	II	від 1500 до 2000
	III	від 800 до 1500
	IV	від 100 до 800
	V	до 100

Примітка. Обсяги показників для віднесення аптечних закладів до відповідних груп з оплати праці розраховуються на підставі довідок регіональних органів статистики.

Таблиця 2

Схема тарифних розрядів керівників аптечних закладів (в т. ч. баз, складів)

Посади		Тарифні розряди, встановлені по групах по оплаті праці*				
		I	II	III	IV	V
Аптечні заклади (у тому числі склади, бази)						
1	Керівник (завідуючий)	13	13	12	11	10
2	Завідуючий відділом: провізор фармацевт					
		12	12	11	10	9
		11	11	10	9	8
3	Начальник господарського відділу аптечних установ (окрім баз, складів)	10	9	-	-	-
4	Начальник планово-економічного відділу аптечної бази, складу	11	10	-	-	-
5	Начальники (завідуючі) інших відділів аптечних баз, складів	11	10	9	8	7
Аптеки – структурні підрозділи ЛПЗ						
	Завідуючий аптекою					
1	Провізор	12	11	11	10	-
2	Фармацевт	11	10	10	9	-

Бази, склади спецмедпостачання							
		Центральна база спецмедпостачання					
1	Керівник бази	17	16	15	14	13	12
2	Керівник складу		15	14	13	12	-

* Тарифні розряди завідуючих відділів аптечних закладів IV і V груп по оплаті праці застосовуються для цих посад аптечних баз, складів.

Схемний оклад виробничого персоналу залежить лише від освітньої кваліфікаційної категорії (табл. 3).

Таблиця 3

*Схема тарифних розрядів посад (професій)
інших працівників аптечних закладів, баз і складів
спецмедпостачання*

Посади		Тарифний розряд
1	Провізори, провізори-аналітики, провізори-косметологи:	провізори клінічні,
	вищої кваліфікаційної категорії	13
	першої кваліфікаційної категорії	12
	другої кваліфікаційної категорії	11
	без категорії	10
2	Провізор-інтерн	9
3	Фармацевти:	
	вищої кваліфікаційної категорії	10
	першої кваліфікаційної категорії	9
	другої кваліфікаційної категорії	8
	без категорії	7
4	Лаборанти (фармація):	
	вищої кваліфікаційної категорії	9
	першої кваліфікаційної категорії	8
	другої кваліфікаційної категорії	7
	без категорії	6
5	Продавець оптики	4
6	Фасувальник медичних виробів, молодшамедична сестра (мийниця)	3

Виплати допомоги за соціальним страхуванням

З 1 січня 2023 року набула чинності оновлена редакція Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», відповідно до якої уповноваженим органом управління в системі загальнообов'язкового

державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві визначено Пенсійний фонд України.

Підставою для призначення допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю є виданий у встановленому порядку лікарняний лист. Не мають права видавати ці листи лікарі приватних закладів охорони здоров'я, санітарно-профілактичних закладів та ін.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» розмір допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю обчислюється, виходячи зі страхового стажу працівників (табл. 4).

Таблиця 4

*Розмір допомоги з тимчасової непрацездатності при оплаті
листка непрацездатності*

Страховий стаж	Відсоток оплати листка не- Працездатності
До 5 років	60 % середньої заробітної Плати
Від 5 до 8 років	80 % середньої заробітної Плати
Понад 8 років	100 % середньої заробітної Плати
Для осіб, віднесених до I-IV категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; одного з батьків або особи, яка їх замінює та доглядає захворою дитиною віком до 14 років, постраждалою від Чорнобильської катастрофи; донорів, які мають право на пільгу, передбачену ст. 10 Закону України «Про донорство крові та її компонентів» від 23.06.95 р. № 239/95-ВР	100 % середньої заробітної плати

Практичний блок

Завдання №1. Скласти таблиць обліку робочого часу співробітників аптеки за _____ 20__р. (бланк 1). Врахувати: в суботу та неділю аптека не працює, для всіх працівників аптеки введений 5-денний робочий тиждень.

*Вихідні дані для обліку робочого часу
і виплати заробітної плати*

№ з/п	Посада	Кваліфікаційна категорія працівників	Інші характеристики
1.	<i>Зав. аптекою, фармацевт</i>	1, 3, 7, варіант* – вища; 2, 4, 8 варіант – перша; 5, 6, 9, 10 варіант – друга	Хворів 5 днів
2.	<i>Зав. відділом, фармацевт</i>	-«-	Відрядження на 3 дні до Кисва (вартість залізничного квитка – 250 грн. в одну сторону, постіль – 25 грн., проживання в готелі одну добу – 510 грн, добові – 60 грн.)
3.	<i>Фармацевт- технолог</i>	Вища категорія	Працював у святковий день І – 5 варіант – зверх норми робочого часу в місяць; 6 – 10 варіант – в межах норми робочого часу в місяць
4.	<i>Фармацевт- аналітик</i>	Друга категорія	Працює на 0,5 ставки
5.	<i>Асистент фармацевта</i>	Перша категорія	Суміщає посаду фасувальника (0,3 ставки)
6.	<i>Фасувальник</i>	–	Працює на 1,25 ставки
7.	<i>Санітарка</i>	–	Виплачено матеріальну допомогу в розмірі прожиткового мінімуму
* Бланки заповнюються студентами за відповідний місяць згідно з варіантами: І, 6 – січень; 2,7 – березень; 3, 8 – квітень; 4, 9 – травень; 5, 10 – серпень			

Завдання №2.

Здійснити нарахування заробітної плати, провести розрахунки утримання заробітної плати, нарахування на заробітну плату працівників підприємства (бланк 2).

Бланк

Відомість нарахування і виплати працівникам за 20 р.

№ п/п	ПІП	Посада	Ставка / міс	Роб . дні	Нараховано		Премій	За чергову відпустку	Доплати і надбавки	Всього нараховано	Всього утримано	До на
					за став	Допомога за тимчасового непрацездатністю						

Завдання №3. Оформити документи і провести розрахунок за відрядження фармацевта в м.Київ. Врахувати: тривалість відрядження – 3 дні, вартість проїзду в одну сторону ____ грн.

Штамп підприємства,

Бланк 3

Посвідчення про відрядження

Видано

(П.І.П.)

(посада, місце роботи)

відрядженому до

(пункти призначень)

(найменування підприємства, установи)

Термін відрядження “ ____ ” днів

(мета відрядження)

Підстава: наказ № ____ від “ ____ ” ____ 20__ р.

Дійсне по пред’явленні паспорта серії ____ № ____

МП

Керівник

Відмітки про вибуття у відрядження, прибуття в пункти призначень,
вибуття з них і прибуття до місця постійної роботи.

Вибув із _____
“ ____ ” ____ 20__ р.

Прибув до _____
“ ____ ” ____ 20__ р

МП Підпис _____

МП Підпис _____

.....
Вибув із _____
“ ____ ” ____ 20__ р.

Прибув до _____
“ ____ ” ____ 20__ р

МП Підпис _____

МП Підпис _____

Бланк 4

Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт

N ____ від ____ 20__ року

Найменування податкового
агента

Код за ЄДРПОУ

Звіт затверджено в сумі

--	--	--	--	--	--	--	--

Відділ

Посада

Цех

Професія

П.І.Б.

Податковий номер (або серія і номер паспорта*)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Призначення авансу

	Сума (грн, коп.)
Залишок попереднього авансу	
Перевитрата	
Одержано (від кого, № та дата)	
1.	
2.	
3.	
Усього отримано	
Витрачено	
Залишок	
Перевитрата	

Додаток _____ документів

грн

Залишок унесений в сумі _____ ко. за касовим № _____ від _____ 20 ____
Перевитрата видана п. ордером _____ року
платіжним дорученням

« _____ » _____ 20 ____ року Підпис _____ Перелік документів наведено на
звороті.

При поверненні суми надміру витрачених коштів протягом звітного місяця, на який
припадає граничний
строк повернення:

Сума податку _____ (грн, коп.) = неповернута сума** _____ (грн, коп.) x ставка
податку*** _____ : 100

Підпис особи, яка склала розрахунок _____ Дата складання розрахунку _____ 20 ____ року

З розрахунком ознайомлений: підпис _____ дата _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

* Серія та номер паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

** Сума розраховується з урахуванням пункту 164.5 статті 164 розділу IV Податкового кодексу України.

*** Ставка податку відповідно до пункту 167.1 статті 167 розділу IV Податкового кодексу України.

Зворотня сторона бланку

Дата	№ док.	Кому, за що і на підставі якого документа заплачено	Сума	Дебет	
				Рахунок	Карт
Всього:					

Підпис підзвітної особи _____

Дата _____

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

ТЕМА. РОЗРАХУНОК РІЗНИХ ВИДІВ ОПЛАТ.

УТРИМАННЯ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Облік праці і заробітної плати займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві. Заробітна плата є основним джерелом прибутків робітників фірми, підприємства. Трудові прибутки працівника визначаються його особистим трудовим внеском з урахуванням кінцевих результатів діяльності підприємства або фірми. Вони регулюються податками і максимальними розмірами не обмежуються. Мінімальний розмір оплати праці встановлюється законодавством.

Дуже важливо відображати економічно достовірну та обґрунтовану інформацію про виконання нормативів та динаміку показників про працю, нагляд за дотриманням співвідношення росту продуктивності праці та заробітної плати, за зменшенням невиробничих витрат скритих та явних збитків робочого часу, стимулювання праці на підприємстві. На основі цієї інформації здійснюється контроль за виконанням робочого часу на підприємстві, впровадження прогресивних методів праці, дотриманням правильного співвідношення між ростом продуктивності праці та заробітної плати.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України та дотримуватися вимог належних практик щодо здійснення професійної діяльності.

ФК. Здатність до організації забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту.

ФК. Здатність до здійснення обмежених управлінських функцій щодо організації діяльності структурними підрозділами аптечних закладів та прийняття рішень у

звичайних умовах та умовах з елементами непередбачуваності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати основні положення нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендації МОЗ України, що сприяють фаховій компетентності майбутнього спеціаліста.

ПРН. Вміти проектувати майбутню професійну діяльність з врахуванням її важливості для здоров'я населення та напрямів розвитку фармації.

ПРН. Вміти відповідати вимогам безупинного професійного розвитку для покращення теперішньої та майбутньої діяльності.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Порядок нарахування заробітної плати працівникам аптеки.
2. Утримання з заробітної плати.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Форми та системи оплати праці, види заробітної плати.
2. Облік праці.
3. Розрахунок середньооблікової чисельності працівників, його значення при визначенні продуктивності праці в аптечних закладах.
4. Порядок обчислення різних видів виплат.
5. Розрахунки допомоги за соціальним страхуванням.
6. Оплата відпусток.
7. Види утримань із доходу громадян, їх розрахунок.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Навчити планувати штатну чисельність працівників аптек, скласти штатний розклад аптеки.
2. Вести облік робочого часу співробітників аптеки.
3. Навчити проводити розрахунки по нарахуванню заробітної плати, відпускних, за листками непрацездатності, за роботу у святкові дні.
4. Навчити проводити розрахунки утримань із зарплати.

Теоретичний блок

Обов'язкові утримання з фонду заробітної плати

Відповідно до чинного законодавства до обов'язкових видів утримань з сукупного доходу громадян належать:

- єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (єдиний внесок) – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- податок на дохід фізичних осіб (ПДФО).

Порядок обчислення та сплати Єдиного соціального внеску визначається Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Пенсійний фонд України уповноважений вести облік платників єдиного внеску, забезпечувати збір та ведення обліку страхових коштів, контролювати повноту та своєчасність їх сплати, вести Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування та виконувати інші функції, передбачені законом.

Ставка Єдиного внеску встановлюється у відсотках до фонду заробітної плати (доходу) відповідно до класів професійного ризику виробництва, до яких віднесено платників єдиного внеску, з урахуванням видів їх економічної діяльності.

Сплата єдиного внеску здійснюється шляхом внесення відповідних сум єдиного внеску на рахунки територіальних органів Пенсійного фонду, відкриті в органах Державного казначейства України. Кошти, що надходять від сплати єдиного внеску можуть використовуватися лише на цілі, передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Порядок обліку виплати заробітної плати. Керівник закладу, установи несе відповідальність за своєчасне та правильне визначення розміру заробітної плати працівників згідно з чинним законодавством. Контроль за використанням фонду заробітної плати здійснюють фінансові органи у встановленому порядку.

При встановленні факту неправильної оплати праці керівник закладу, установи зобов'язаний вжити заходів щодо негайного виправлення помилок та виплати працівникові належної йому суми за весь час неправильної оплати, а також визначити ступінь дисциплінарної та матеріальної відповідальності осіб, безпосередньо винних у цьому. Виплати основної та додаткової заробітної плати штатних і позаштатних працівників відносять до статті витрат «Витрати на оплату праці» типового положення про склад витрат обігу. Ця стаття складає до 70% загальних витрат обігу.

Нарахування і виплата заробітної плати здійснюється двічі на місяць за затвердженим графіком. Основою для нарахування різних видів виплат є *табелі обліку використання робочого часу*.

За першу половину місяця сплачується аванс, який становить 40-50% від суми окладу. Для остаточного розрахунку з працівниками складається *розрахунково-платіжна відомість*. У цій відомості разом підлягають обліку всі види нарахувань за фактично відпрацьований час та утримань (єдиний внесок, податок на дохід, профспілковий внесок тощо), і зазначається сума, яку має отримати працівник.

Платіжна відомість і розрахунково-платіжна відомість, підписані бухгалтером і завідувачем, є підставою для отримання грошей у банку, що оформляється прибутковим касовим ордером (ПКО).

Після виплати заробітної плати ці відомості містять підписи осіб, що отримали відповідні суми. На підставі цих документів оформляється видатковий касовий ордер.

Практичний блок

Завдання №1. Розв'яжіть ситуаційні задачі:

1. Розрахувати рентабельність праці працівників аптеки, якщо її товарообіг за рік склав 1240000грн., при середній чисельності працівників 14 осіб.
2. Нарахувати суми посадової ставки і виплати з тимчасової непрацездатності фармацевту Петровій, яка із 24 робочих днів в місяці прохворіла 6. Стаж роботи 4 роки, посадова ставка – 7250 грн, сума премій за попередні 6 місяців – 15500 грн.

3. Розрахувати суму відпускних асистенту фармацевта Сидоровій, яка йде в тарифний відпуск на 28 календарних днів. Посадова ставка – 8400 грн, сума премій за попередній рік – 12500 грн.

4. Розрахуйте зарплату фармацевту-технологу Павловій і виплату з тимчасової непрацездатності, а також визначте суму утримань, якщо відомо, що:

- кількість робочих днів – 24;
- посадова ставка – 7800грн.;
- отримує доплату за I кваліфікаційну категорію;
- кількість днів хвороби – 10;
- стаж роботи 13 років.

5. Нарахуйте зарплату за грудень фармацевтам з ставкою 7850 грн, якщо при нормі робочих днів в грудні – 144 години, один відпрацював – 144 години, а інший 150 годин, обидва працювали в святковий день 25 грудня.

6. Розрахуйте суму доплати фармацевту Івановій, яка відпрацювала надурочно 3 години. Посадова ставка 9300грн, отримує доплату за II кваліфікаційну категорію. Норма робочих годин 136.

7. Розрахуйте основну зарплату асистенту фармацевта Свиридовій і суму утримань, якщо відомо, що вона відпрацювала повний місяць. 14 жовтня була залучена до надурочної роботи (4 години), у зв'язку з невиходом на роботу асистента фармацевта другої зміни. Посадова ставка 8400грн, норма робочих годин – 144.

9. Фармацевти Демченко Т.М. і Гончаренко І.В. працювали у святковий день 9 травня. При цьому Демченко Т.М. працювала в межах норми годин (154 години за місяць), а Гончаренко І.В. – понад встановлену норму (162 години). Посадовий оклад фармацевта – 7720 грн. Розрахуйте заробітну плату за травень (з урахуванням доплати за роботу у святковий день) фармацевтам Демченко Т.М. і Гончаренко І.В., а також обов'язкові утримання із заробітної плати працівників.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

**ТЕМА. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ТМЦ В АПТЕЧНИХ
УСТАНОВАХ ТА ЇЇ ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ**

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Облік в аптечних установах повинен забезпечувати безперервний і ретельний нагляд за наявністю, рухом, раціональним використанням та економним витрачанням матеріальних цінностей. Умови транспортування, зберігання та реалізації товарів аптечного асортименту потребують щоденного контролю і з боку працівників обліку, з тим щоб запобігти втратам, псуванню та розладнанню. Правильний систематичний облік руху товарів, тари, чіткий розподіл матеріальної відповідальності дають змогу вчасно виявити нестачі, зловживання, безгосподарність та запобігти таким випадкам у майбутньому.

Занедбаність обліку порушення правил оформлення і руху документів та інші недоліки сприятливі умови для різного роду зловживань. Облік забезпечує працівників аптечних установ інформацією про наявні товари та їх рух, що також має велике значення. Без обліку не можливо визначити кількість використаних лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту, їх запаси, порядок та черговість реалізації.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області.

ЗК. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, адаптації та дії в новій ситуації.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України та дотримуватися вимог належних практик щодо здійснення професійної діяльності.

ФК. Здатність здійснювати професійну діяльність згідно з вимогами санітарно-протиепідемічного режиму, охорони праці, техніки безпеки, протипожежної безпеки.

ФК. Здатність до виконання завдань, спрямованих на

забезпечення та контроль якості лікарських засобів та лікарської рослинної сировини

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати основні положення нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендації МОЗ України, що сприяють фаховій компетентності майбутнього спеціаліста.

ПРН. Знати принципи організації роботи та управління аптечними закладами та їх структурними підрозділами для виконання операцій, пов'язаних з забезпеченням наявності належного асортименту лікарських засобів та товарів у структурних підрозділах аптечних закладів та здійснення обліку господарських операцій, складання товарних звітів структурними підрозділами.

ПРН. Знати та сприяти проведенню заходів щодо попередження відпуску неякісних та фальсифікованих лікарських засобів з аптечних закладів, виконувати відбір проб лікарських засобів неорганічного, органічного походження, лікарської рослинної сировини для аналізу, проводити аналіз лікарських засобів згідно нормативних вимог та законодавчих актів.

ПРН. Вміти застосовувати знання засад формування політики щодо забезпечення лікарськими засобами населення в процесі професійної діяльності, виявляти потреби, запиту споживачів фармацевтичних послуг відповідно їх очікуванням, виконувати операції з приймання лікарських засобів від постачальників, забезпечувати відповідне зберігання лікарських засобів та товарів аптечного асортименту згідно нормативних вимог.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Основні завдання інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків.
2. Види і терміни проведення інвентаризації.
3. Загальний порядок проведення інвентаризації. Інвентаризаційні комісії, їх склад та обов'язки.
4. Інвентаризація грошових коштів.
5. Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей. Оформлення інвентаризаційних відомостей.

6. Порядок проведення інвентаризації основних засобів, малоцінного інвентаря, тари та інших матеріальних цінностей.

7. Визначення результатів інвентаризації. Акт списання. Акт оприбуткування.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Види аналітично-нормативної документації з інвентаризації.
2. Види інвентаризації.
3. Завдання і порядок проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей в аптеках та права і обов'язки інвентаризаційної комісії.
4. Порядок проведення інвентаризації грошових коштів та розрахункових операцій.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Оформляти інвентаризаційні описи товару та інших товарно-матеріальних цінностей.
2. Готувати проект наказу про інвентаризаційні комісії, їх склад та обов'язки.
3. Проводити інвентаризацію товару та грошових коштів.
4. Проводити інвентаризацію основних засобів, малоцінного інвентарю, тари та інших матеріальних цінностей.
5. Документально оформити результати інвентаризації.

З приводу інвентаризації видається наказ по підприємству з зазначенням складу комісії, мети інвентаризації, часу її проведення. Наказ вручається членам робочої комісії, а голові – ще й контрольний пломбір.

На час проведення інвентаризації аптека закривається на строк не більше 3-х днів, на дверях повинні бути зазначені адреси найближчих аптек.

До початку перевірки фактичної наявності цінностей робоча інвентаризаційна комісія зобов'язана:

- опломбувати матеріальні кімнати та інші місця зберігання цінностей, які мають окремі входи та виходи;
- перевірити справність усіх ваговимірювальних приладів і дотримання термінів їх таврування;
- отримати останні на час інвентаризації товарні звіти про рух товарно-матеріальних цінностей і грошових засобів.

Матеріально відповідальні особи кожного відділу дають розписку в тому, що на момент інвентаризації всі прибуткові та видаткові документи на цінності здані до бухгалтерії і всі цінності, що надійшли, оприбутковані, а ті, що вибули списані. Такі ж самі розписки дають і касири.

Інвентаризація цінностей здійснюється на місцях зберігання, у матеріально відповідальних осіб. Перед інвентаризацією всі цінності групуються, розсортовуються, укладаються згідно з найменуваннями.

Зняття фактичних залишків цінностей визначається шляхом зважування (для сипких речовин, мазей у масі, ангро), підрахунку та вимірювання (марля). Переважування, вимірювання-підрахунок ТМЦ здійснюються по місцю їх знаходження, окремо у кожному відділі. Фактично зняті залишки цінностей записуються в *«Інвентаризаційні описи»*, де зазначається найменування одиниць виміру, кількість, ціна роздрібна, ціна оптова, сума роздрібна та оптова, ПДВ.

У кінці кожного аркуша опису прописом (літерами) зазначається число порядкових номерів і загальна кількість ТМЦ у натуральних вимірниках незалежно від того, в яких одиницях виміру вони відображені (штуках, метрах, кілограмах, літрах або ін.), підбиваються суми роздрібні та оптові, ПДВ. Інвентаризаційні описи можуть заповнюватися як з використанням засобів комп'ютерної техніки, так і

вручну. Інвентаризаційні описи складаються в 3-х примірниках, а при зміні матеріально відповідальної особи – у 4-х.

Після заповнення кожної сторінки опису члени комісії звіряють правильність записів, зроблених в усіх примірниках. У цих документах не допускаються ніякі виправлення, підчищення. Виправлення помилок здійснюється в усіх примірниках опису шляхом закреслювання виправлених записів і написання зверху правильних. Виправлення підписуються всіма членами інвентаризаційної комісії та матеріально відповідальними особами. В інвентаризаційних описах забороняється залишати незаповнені рядки, на останніх сторінках опису вони прокреслюються. Описи підписуються всіма членами інвентаризаційної комісії та матеріально відповідальними особами. При цьому останні дають розписку в тому, що перевірка цінностей відбулась в їх присутності і вони не мають ніяких претензій до членів комісії та приймають на відповідальне зберігання цінності, перелічені в описі.

Якщо інвентаризація цінностей у приміщенні, де вони зберігаються, не закінчена протягом одного дня, то це приміщення опечатується пломбіром головою інвентаризаційної комісії і зачиняється на ключ матеріально відповідальною особою.

Під час перерви у роботі інвентаризаційної комісії інвентаризаційні описи повинні зберігатись в зачиненому приміщенні, де проводиться інвентаризація. По закінченні зняття фактичних залишків вхід до приміщення знову пломбується і комісія переходить до наступної матеріальної кімнати. Кількість цінностей і товарів, що зберігаються в непошкодженій упаковці постачальника, визначається на підставі документів при обов'язковій перевірці в натуральних вимірниках частини зазначених цінностей. В інвентаризаційний опис цінності в цьому випадку заносяться на підставі супровідних документів із зазначенням найменування товару за дозуванням, фасуванням, процентним вмістом діючої речовини, вигляду упаковки. Не допускається занесення до опису загальної суми вартості товару за накладною без зазначення найменування цінностей. Товари,

підготовлені до відпуску лікувально-профілактичній установі, включаються до загального опису.

До окремого опису включаються товарно-матеріальні цінності:

- а) оплачені покупцем, але не вивезені;
- б) такі, що надійшли до аптеки під час інвентаризації;
- в) такі, що стали непридатними (з закінченим терміном придатності);
- г) такі, що підлягають предметно-кількісному обліку.

Усі лікарські засоби, що підлягають предметно-кількісному обліку, вносяться до окремих інвентаризаційних описів і підлягають обліку як у грошових, так і в натуральних вимірниках. Фактична наявність їх звіряється з обліковими даними *«Журналу обліку отруйних та сильнодіючих лікарських засобів, що підлягають предметно-кількісному обліку в закладах охорони здоров'я», «Журналу (книги) обліку на підприємствах, в установах, організаціях наркотичних (психотропних) лікарських засобів».*

Інвентаризація інших активів (допоміжних матеріалів, лікарської сировини, палива, будматеріалів) здійснюється за аналогією з товаром, усе підлягає обліку в самостійних інвентаризаційних описах. Паливо і будматеріали підлягають обліку за ціною придбання, ЛРС – за заготівельною ціною.

Підсумки кожного окремого інвентаризаційного опису кожного відділу переносять до *«Зведеного опису інвентаризаційних аркушів»* по відділу та взагалі по аптеці, де зазначається кількість натуральних одиниць по кожному опису, сума роздрібна, оптова, ПДВ.

Інвентаризація основних засобів, нематеріальних активів та малоцінних і швидкозношуваних предметів

Інвентаризація основних засобів здійснюється не рідше 1 разу на рік. Під час інвентаризації основних засобів (будинків, споруд, транспорту, обладнання) комісія до початку інвентаризації зобов'язана перевірити наявність і стан інвентарних карток, інвентарних книг, наявність відповідних технічних паспортів або іншої технічної документації. Потім об'єкти оглядають і результат заносять до інвентаризаційних описів з зазначенням повного найменування об'єкта, його

призначення, інвентарного номера та необхідних технічних даних. Основні засоби, непридатні для експлуатації, що не підлягають відновленню, заносяться до окремого інвентаризаційного опису. Їх списання проводиться згідно з чинним порядком.

Інвентаризаційні описи орендованих об'єктів складаються окремо по кожному орендодавцю з зазначенням терміну оренди. Дані оцінки і зносу оформляються відповідними актами.

Результати інвентаризації визначають за допомогою зіставлення відомостей, в яких наводяться облікові та фактичні дані про наявність основних засобів, а також нестачі або надлишки. Виявлені під час інвентаризації не відображені в обліку об'єкти оприбутковуються за відновною вартістю.

Одночасно з інвентаризацією основних засобів здійснюється інвентаризація *нематеріальних активів* (патенти, товарні знаки, торгові марки, авторські права, ліцензії, а також довгострокові витрати, зокрема, на наукові дослідження, на програмне забезпечення ЕОМ, ділова репутація фірми, права на ноу-хау (секрети виробництва) та інші).

У бухгалтерському обліку нематеріальні активи підлягають обліку за собівартістю, щомісячно обчислюється амортизація за нормами, виходячи з початкової вартості та терміну корисного використання.

В окремих інвентаризаційних описах *малоцінних і швидкозношуваних предметів* (МШП) зазначається їх найменування і первісна вартість. Якщо предмети спецодягу знаходяться в ремонті або в пранні, їх заносять до інвентаризаційного опису на підставі квитанції підприємства побутового обслуговування. Зношення малоцінних предметів підлягає обліку за фактичним станом. На непридатні до використання предмети складаються окремі інвентаризаційні описи. Списання їх проводиться за актом згідно з чинним порядком.

Практичний блок

Завдання №1. Ознайомитись та оформити наказ по ТОВ “Адоніс” про проведення інвентаризації товару та грошових коштів в аптечному пункті, який знаходиться за адресою м. Луцьк, вул. Щорса, 31.

Наказ

“_____ 20__ р. про проведення інвентаризації і перевірки цінностей

(назва підприємства)

Для проведення інвентаризації та переоцінки в _____

(найменування підприємства)

Призначається комісія у складі:

Голова

комісії: _____

(посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

Члени комісії:

а) _____

(посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

б) _____

(посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

в) _____

(посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

г) _____

(посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

Інвентаризації і переоцінці підлягають _____

(вказати, які саме цінності
підлягають інвентаризації)

До інвентаризації приступити несподівано _____

(вказати дату і час початку)

Та закінчити _____

Підстава для проведення інвентаризації та переоцінки _____

(планова, позапланова)

Вказану інвентаризацію та переоцінку провести у повній відповідності до інструкції Міністерства фінансів та інвентаризаційні матеріали здати до бухгалтерії _____

(найменування підприємства)

не пізніше “___” _____ 20__ р.

Керівник підприємства _____

(підпис)

Головний бухгалтер _____

(підпис)

Завдання №2. Оформити розписку матеріально-відповідальних осіб аптечного пункту про залишки товару за даними обліку. Скласти інвентаризаційний опис.

За даними бухгалтерського обліку в аптечному пункті рахувалось (2 варіанти):

- товару по роздрібним цінам – 8766 грн.02 коп. / 9739 грн.21 коп.

- наявні гроші в касі – 575 грн.80 коп. / 698 грн.50 коп.

Вихідні дані

№ п/п	Назва препарату	Од. вим.	Роздрібна ціна	К-ть Варіант 1	К-ть варіант 2
1.	Аспірин 325 таб. №12	Уп.	123,00	273	168
2.	Амброксол-КМП таб. 0,03 №20	Уп.	27,00	16	28
3.	Баралгетас таб. №10	Уп.	40,05	26	14
4.	Валокордин р-н 50мл	Уп.	120	3	8
5.	Вітрум юніор №30	Уп.	220, 25	4	6
6.	Вазелін 40г	Туба	35,00	16	22
7.	Галазолін 0,1% 10мл	Уп.	71,30	36	50
8.	Гельмінтокс 250мг №3	Уп.	62,00	12	5
9.	Інгаліпт аер. 30мл	Уп.	64,00	24	21
10.	Індометацин мазь 5% 40г	Уп.	31,20	34	17
11.	Корвалол 25мл	Уп.	20,20	60	44
12.	Корвалдин 25мл	Уп.	36,00	73	62
13.	Лін. Синтомицину 10% 25г	туба	62,00	14	23
14.	Марля 90см * 5м	Уп.	51,00	44	15
15.	Марля 90см * 3м	Уп.	18,00	12	37
16.	Парацетамол 325мг таб. №100	Уп.	170,00	234	187
17.	Р-н аміаку 10% 40мл	Уп.	11,00	62	48
18.	Фестал др. №20	Уп.	87,00	25	38
19.	Фалімінт др. №25	Уп.	43,50	14	23
20.	Екстр. Валеріани 0,02 №50	Уп.	56,70	66	32

Бланк 2

Назва підприємства _____

Відділ _____

Інвентаризаційний опис № _____

(вид товарно-матеріальних цінностей)

на “ ” _____ 20__ р.

Склад комісії:

- а) _____
(посада, прізвище, ім'я та по батькові)
- б) _____
(посада, прізвище, ім'я та по батькові)
- в) _____
(посада, прізвище, ім'я та по батькові)
- г) _____
(посада, прізвище, ім'я та по батькові)
- д) _____
(посада, прізвище, ім'я та по батькові)

Підстава для інвентаризації _____

При перевірці фактичних залишків готівки виявились наявні кошти в сумі: _____ грн. _____ коп.

(прописом)

Інвентаризація:

Початок “ _____ ” _____ 20 ____ р.

Закінчення “ _____ ” _____ 20 ____ р.

Бланк 3

РОЗПИСКА

(оформляється до початку інвентаризації)

Я (ми), що нижче підписався (-лися), даю (даєм) дійсну розписку у тому, що до початку проведення інвентаризації всі видаткові та прибуткові документи на товари (матеріали) і тару включені в товарні (матеріальні) звіти, здані в бухгалтерію і до моменту проведення інвентаризації всі товари (матеріали) і тара, які поступили в мою (нашу) відповідальність використані, а ті, які вибули – списані в видатки. Ніяких документів і наявних грошей на руках у мене (нас) не залишилось. Залишки на момент інвентаризації в моїх (наших) записах складають:

Товари (матеріали) на суму: _____ грн. _____ коп.

(прописом)

Тара на суму: _____ грн. _____ коп. _____

(прописом)

Матеріально-відповідальна особа (особи) _____

(посада, прізвище, ім'я та по батькові)

При інвентаризації встановлене наступне:

№ п/п	Назва товару	Од. вим.	К- сть	Ціна закупівл і	Сума	Ціна продажу	Сума
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
Всього по сторінці:							

Всього на сторінці: _____

Порядкових номерів (з № _____ по № _____)

Кількість натуральних показників _____

Текстування і підрахунки перевірив бухгалтер _____

Голова комісії _____

Члени _____ комісії

Матеріально відповідальна особа (особи) _____

Всі цінності, перелічені в цьому інвентаризаційному описі з № _____ по № _____ комісією перевірені в моїй (нашій) особистій присутності та з натури вірно, пропусків цінностей немає, в зв'язку з чим претензій до інвентаризаційної комісії не маю (не маємо). Цінності, перелічені в описі, знаходяться на моєму (нашому) відповідальному зберіганні.

Підпис матеріально-відповідальної особи (осіб) _____

“ _____ ” _____ 20 ____ р.

Завдання №3. Провести та оформити інвентаризацію грошей в касі аптечного пункту. Враховуючи, що фактична сума грошей співпадає з даними денного Х-звіту. (дивись завдання №2, обидва варіанти):

Бланк 4

Підприємство, установа _____

Відділ _____

АКТ № _____

Інвентаризації наявності грошових засобів

“ _____ ” _____ 20__ р.

які знаходяться _____

Розписка:

До початку проведення інвентаризації всі видаткові і прибуткові документи на грошові засоби здані в бухгалтерію і всі грошові засоби, що поступили на мою відповідальність, оприбутковані, а видані-списані в видаток.

Матеріально-відповідальна особа _____
(посада, прізвище, підпис)

На підставі наказу (розпорядження) № _____ від “ _____ ” _____ 200__ р.

Проведена інвентаризація грошових засобів станом на “ _____ ” _____ 20__ р.

При інвентаризації встановлене наступне:

1. готівкою грошей _____ грн. _____ коп.

Всього фактична наявність _____
(прописом)

За звітними даними _____ грн. _____ коп.

Результати інвентаризації:

Надлишок _____

Недостача _____

Останні номери касових ордерів:

Видаткового № _____

Прибуткового № _____

Голова комісії _____
(посада, ПІП, підпис)

Члени комісії _____
(посада, ПІП, підпис)

Підтверджую, що грошові засоби, вказані в акті, знаходяться в мене на відповідальному зберіганні. Матеріально відповідальна особа _____
_____ ” _____ 20__ р.
(підпис)

Пояснення причин залишків, недостачі _____

Матеріально відповідальна особа _____
(підпис)

Рішення керівника підприємства _____ ” _____ 20__ р.

Завдання №4. Оформити зведений перелік інвентаризаційних описів (листків), враховуючи наступні дані:

Вихідні дані

№ з/п	Кількість порядкових номерів	К-сть натур. одиниць	Сума товару роздрібна	Сума товару оптова
1	з №1 по №20	1354,5	5130,50	4834,83
2	з №21 по №40	2914,6	4215,65	3150,85
3	з №41 по №60	1134,0	2674,33	1934,15
4	з №61 по №80	987,0	1546,75	1155,64
5	з №81 по №100	4712,5	3235,80	2374,60
Всього:				

Бланк 5

ЗВЕДЕНИЙ ПЕРЕЛІК
інвентаризаційних описів (листків) на
“ ____ ” _____ 200__р.

№ з/п	К-сть порядкових номерів	К-сть натур. одиниць	Сума роздрібна	Сума оптова
Всього:				

Всього заповнено при інвентаризації товарно-матеріальних цінностей листків з загальною кількістю порядкових номерів
Товар по продажній вартості на суму (прописом) _____
_____ грн. _____ коп.

Інвентаризаційна комісія _____
(підпис)

Матеріально-відповідальна особа _____
(підпис)

Завдання №5. Скласти акт про виявлення непридатного товару (непридатний для подальшого використання в зв'язку з простроченим терміном придатності, брак).

Бланк 6

Назва підприємства _____

Відділ _____

АКТ № _____

Комісія _____ в складі, _____ голова комісії:

Члени

комісії: _____

(посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

_____ (посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

_____ (посада, прізвище, ім'я та по-батькові)

На підставі наказу № _____ від "_____" 20__ р. склала даний акт у тому, що вказані нижче цінності, які зберігалися в аптеці, стали непридатними і підлягають списанню:

№	Найменування цінностей	Од. вим.	К-сть	Ціна роздрібна	Сума	Ціна оптова	Сума	Серія	Дата випуску	Термін придатності	Причина характер непридатності
Всього:											

Всього по акту _____

Найменування на суму _____ грн. _____ коп.
(прописом)

Висновок

комісії: _____

Голова комісії: _____

(посада, прізвище, ім'я та по батькові, підпис)

Члени комісії: _____

(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

_____ (посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

_____ (посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

Акт затверджую: _____ Втрати в сумі: _____ грн. _____ коп.

Віднести на рахунок № _____ "_____" 20__ р.

Керівник _____

Відмітки про знищення матеріальних цінностей:

Голова комісії:	_____
	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)
Члени комісії:	_____
	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

Завдання №6. Підвести підсумки інвентаризації і оформити “Акт результатів інвентаризації” враховуючи наступні дані:

Найменування підрозділу	структури	Сума роздрібна	Вихідні дані
			Сума оптова
Рецептурно-виробничий відділ		25145,16	18632,5
Аптечний пункт		10545,65	7465,75
Каса		Дивись завдання № 2	

Бланк 7

Акт результатів інвентаризації
від “___” _____ 20__р.

На основі наказу №__ від “___” _____ 20__р. інвентаризаційна комісія в складі:

Голова комісії:	_____
	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)
Члени комісії:	_____
	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

	(посада, прізвище, ім'я та по-батькові, підпис)

Провели перевірку даних з обліку товарів, тари, матеріальних цінностей та грошових засобів аптеки і зняли залишки перерахованих цінностей за даними обліку.

На “___” _____ 20__р. з фактичною наявністю цінностей в інвентаризаційних записах на дане число.

При цьому виявилось:

Назва	рах. за даними обліку	фактичні залишки	Непри- датні товари	Результат		нарах. природних втрат по нормах	викор. природних втрат	підлягає вилуче- нню з винуватих	Оприбутковано
				Недостача	Надлишки				
товари в роздріб. цінах:									
відділ									
відділ									
відділ									
Всього по аптеці									
Апт. пункт									
Всього по роздріб. цінах в цілому по аптеці.									
В оптових цінах в цілому по аптеці.									
Тара									
Допоміж. матеріали									
Каса									
Основні засоби									

Заключення інвентаризаційної комісії

Інвентаризаційна комісія вважає можливим:

I. Природню втрату в межах норм на суму: _____ грн. _____ коп. списати за рахунок _____

II. Недостачу товарів на суму: _____ грн. _____ коп. віднести за рахунок _____

III. Недостачу товарів на суму: _____ грн. _____ коп. віднести за рахунок _____

IV. Лишки в сумі _____ грн. _____ коп. оприбуткувати за рахунок _____

Голова інвентаризаційної комісії _____
(підпис)

Члени комісії _____
(підпис)

(підпис)

(підпис)

Акт затвердити.
Керівник _____

“ ____ ” _____ 20__ р.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

ТЕМА. ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ПРЕДМЕТНО- КІЛЬКІСНОМУ ОБЛІКУ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Зміни, які відбуваються в результаті господарських процесів, іноді призводять до розбіжностей між обліковими даними, які відображають рух і наявність господарських засобів і джерел, а також їх фактичною кількістю. Наявність такого роду відхилень можна з'ясувати лише шляхом проведення інвентаризації. Тому вивчення основ інвентаризації товарно-матеріальних цінностей у аптеках (фармацевтичних фірмах) є актуальним.

Інвентаризація активів і зобов'язань підприємства регулюється ст.10 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», згідно з якою перевіряються й документально підтверджуються їх наявність і стан. Як відомо, усі господарські операції вважаються такими, що відбулися, тільки тоді, коли вони оформлені документально. Жоден рух коштів, засобів виробництва, джерел утворення майна не може бути врахованим, якщо на їх надходження чи вибуття бракує відповідних документів. Але в діяльності підприємств відбуваються й невидимі процеси, що призводять до певної втрати товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), які документально зафіксувати не можна. Це так звані природні втрати цінностей під час доставки та зберігання — усушка, утруска, випаровування, розпорошення, розливання. Утрати можуть бути також із суб'єктивних причин: пересортиця, недостача, крадіжка.

Ці втрати ТМЦ призводять до невідповідності даних поточного бухгалтерського обліку фактичній наявності майна. Щоб ліквідувати цю невідповідність та впевнитись у забезпеченні належного збереження майна, необхідно періодично проводити інвентаризацію.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України та дотримуватися вимог належних практик щодо здійснення професійної діяльності.

ФК. Здатність до виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки та виконання технологічних операцій у процесі промислового виробництва.

ФК. Здатність до виконання завдань, спрямованих на забезпечення та контроль якості лікарських засобів та лікарської рослинної сировини.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати основні положення нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендації МОЗ України, що сприяють фаховій компетентності майбутнього спеціаліста.

ПРН. Знати принципи організації роботи та управління аптечними закладами та їх структурними підрозділами для виконання операцій, пов'язаних з забезпеченням наявності належного асортименту лікарських засобів та товарів у структурних підрозділах аптечних закладів та здійснення обліку господарських операцій, складання товарних звітів структурними підрозділами.

ПРН. Знати та сприяти проведенню заходів щодо попередження відпуску неякісних та фальсифікованих лікарських засобів з аптечних закладів, виконувати відбір проб лікарських засобів неорганічного, органічного походження, лікарської рослинної сировини для аналізу, проводити аналіз лікарських засобів згідно нормативних вимог та законодавчих актів.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Проведення інвентаризації медикаментів, що перебувають на предметно-кількісному обліку.
2. Норми списання природних витрат.
3. Порядок розрахунку та списання природних витрат.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Особливості інвентаризації медикаментів, що перебувають на предметно-кількісному обліку.

2. Норми природних витрат для аптек різної структури.
3. Порядок визначення результатів інвентаризації і їх документальне оформлення.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Розраховувати природні витрати відповідно до норм.
2. Оформляти документацію з проведення інвентаризації медикаментів, що перебувають на предметно-кількісному обліку.
3. Скласти акт інвентаризації, визначати її результати.

Теоретичний блок

Підсумків інвентаризації та правила списання природного збитку

Фактичні залишки всіх цінностей, які є в аптеці, інвентаризаційна комісія реєструє в *«Зведених описах інвентаризаційних аркушів»*, які складаються окремо по кожному відділу. Потім дані всіх інвентаризаційних описів кожного відділу переносяться до *«Зведеної інвентаризаційної відомості»* по аптечному закладу, де зазначають: номер інвентаризаційного опису, число порядкових номерів у ньому, кількість натуральних одиниць, суму роздрібну та оптову по кожному опису і ПДВ.

Виводять підсумкову фактичну суму залишків цінностей за роздрібною та оптовою ціною і ПДВ на них. Підсумкові дані про залишки заносять окремо по кожному відділу до *«Акта результатів інвентаризації»*. Виявлені під час інвентаризації надлишки цінностей комісією оприбутковуються. При виявленні надлишків, нестачі також заповнюються порівняльні відомості, де відображаються фактичні залишки цінностей і залишки цінностей за даними бухгалтерського обліку.

При виявленні нестачі товарів розраховують природні втрати (збиток), які обумовлені природними процесами, що викликають зміни в кількості товару. Розрахунок природних втрат здійснюється за встановленими *нормами*. Так, для лікарських форм, виготовлених в аптеці та ВАЗ, відпущених за міжінвентаризаційний період за визначених на цей час умов встановлені такі норми:

— відділ запасів, не виділений в самостійний, - 2,15% від вартості лікарських форм;

— відділ запасів, виділений в самостійний, - 1,7% від вартості лікарських форм;

— для медикаментів, відпущених в масі, - 0,65% від їх вартості.

Для отруйних речовин:

— відпущених для приготування лікарських форм – 0,95% від використаної кількості;

— відпущених в масі (ангро) – 0,4% від використаної кількості.

Для етилового спирту:

— використаного для приготування лікарських форм – 1,9% від кількості витраченого спирту;

— відпущеного в масі (ангро) – 0,65% від кількості спирту, відпущеного в масі.

Для вати гігроскопічної:

— при розфасуванні до 100 грамів – 0,85% від вартості розфасованої вати.

Дані для розрахунку природних втрат беруть з *«Журналу реєстрації роздрібних обігів»* та *Реєстру виписаних покупцям накладних вимог (рахунків)* за міжінвентаризаційний період як складових звіту аптеки про господарську діяльність.

Якщо нестача виявляється понад норму природних втрат, її відшкодовують за рахунок винних осіб, а нестачу в межах норм втрат списують за рахунок витрат аптеки.

Приклад 1.

За даними інвентаризації, яка була проведена в аптеці на 01.03.2022 р., була встановлена нестача ЛЗ на суму 600 грн. В аптеці колективна (бригадна) матеріальна відповідальність – три матеріально – відповідальних особи.

Оскільки аптека оприбутковує ЛЗ без ПДВ, то і при розрахунках суми збитку від виявленої нестачі, сума ПДВ буде дорівнювати нулю. Індекс інфляції (за офіційними даними) за січень становив – 1,01, за лютий – 1,02. Загальний індекс інфляції дорівнює: $1,01 \times 1,02 = 1,03$.

Сума нестачі, яка підлягає відшкодуванню винними особами складає: $P_v = 600,00 \text{ грн.} \times 1,03 \times 2 = 1236,00 \text{ (грн.)}$

Таким чином, при колективній матеріальній відповідальності, кожна матеріально відповідальна особа повинна відшкодувати

1236,00 : 3 = 412,00 (грн.)

При цьому, сума відшкодування буде розподілена таким чином:

600,00 грн. – відшкодування нестачі в аптеці;

636,00 грн. – вноситься до бюджету.

грошових коштів, розрахункових документів і бланків суворої звітності

Інвентаризація каси – спосіб контролю за збереженням грошових коштів на підприємствах. Підставою для проведення інвентаризації є наказ керівника, в якому вказуються терміни (дата початку і закінчення інвентаризації) і склад інвентаризаційної комісії (якщо немає постійно діючої комісії). Як правило, інвентаризація каси проводиться підприємствами планово один раз на квартал і позапланово – у разі порушення фінансової дисципліни з боку касира і при заміні касира.

До початку інвентаризації всі матеріально відповідальні особи дають розписку про те, що до початку проведення інвентаризації всі видаткові і прибуткові документи на грошові кошти здані в бухгалтерію, і всі грошові кошти, що надійшли під їх відповідальність, оприбутковані, а ті, що вибули – списані по витратах.

Комісія починає інвентаризацію каси з перерахунку грошових коштів, із записом останніх номерів прибуткового і видаткового касових ордерів. Залишок готівки в касі звіряється з даними обліку по книгах обліку. У разі застосування підприємством в розрахунках РРО звіряється сума готівки на місці проведення касиром розрахунку з сумою, вказаною у звіті РРО (в РК і КОРО).

Комісія перевіряє:

- правильність оприбуткування і списання грошових коштів;
- оформлення і ведення касової книги;
- прибуткові і видаткові касові ордери;
- журнали реєстрації прибуткових і видаткових касових

документів;

- книги обліку прийнятих і виданих касиром грошей.

Результати інвентаризації відображаються в *«Акті про результати інвентаризації наявних грошових коштів»* та *«Інвентаризаційному описі цінностей і бланків суворої звітності»*.

У разі руху цінностей під час інвентаризації на останній сторінці форми передбачені вільні рядки для запису останніх номерів документів.

Акт підписується членами інвентаризаційної комісії і матеріально відповідальною особою. В акті указуються результати інвентаризації – суми нестачі або надлишку. Акт складається у 2-х примірниках: перший – для бухгалтерії, другий – для матеріально відповідальної особи.

У разі виявлення під час інвентаризації нестачі або надлишку цінностей в касі в акті указується сума нестачі або надлишку і з'ясовуються обставини їх виникнення. Сума нестачі відшкодовується згідно законодавству України (утримується з винної особи), а надлишок оприбутковується в касу з оформленням ПКО і зараховується в дохід підприємства. Готівка, що зберігається в касі, але не підтверджена касовими документами, вважається надлишком грошової готівки в касі.

У разі автоматизованого ведення касової книги проводять перевірку правильності роботи програмних засобів обробки касових документів.

Перевірки дотримання порядку ведення операцій з готівкою здійснюють визначені законодавством України органи контролю відповідно до їх компетенції. Вищестоячі організації на всіх підвідомчих підприємствах, а також аудитори (аудиторські фірми) відповідно до укладених договорів, під час проведення документальних ревізій обов'язково проводять інвентаризацію кас і перевіряють дотримання порядку ведення касових операцій.

Інвентаризація засобів на розрахункових, поточних, валютних, спеціальних і інших рахунках, акредитивах, а також заборгованість по позиках банків проводиться шляхом звірки залишків сум за даними бухгалтерського обліку аптеки

з даними банківських виписок. При інвентаризації розрахунків складаються акти звірення розрахунків, які направляються для підтвердження дебіторам. Дебітори зобов'язані протягом 10 днів з дня отримання актів підтвердити залишок заборгованості.

Практичний блок

Завдання №1. Заповнити інвентаризаційний опис (порівняльну відомість) наркотичних, психотропних, отруйних, сильнодіючих медикаментів (бланк 1). За даними журналу предметно-кількісного обліку розрахувати залишок вказаних засобів на кінець місяця та порівняти їх з даними інвентаризації (табл.1).

Таблиця 1

Дані про рух наркотичних, психотропних, отруйних, сильнодіючих лікарських засобів в аптеці за міжінвентаризаційний період

Варіант	№ з/п	Лікарський засіб	Роздрібна вартість без ПДВ	Залишок на початок періоду	Прихід за звітний період	Розхід за звітний період	Фактичний залишок за даними інвентаризації
1	1	<i>Ефедрину гідрохлорид, г</i>	14,00	10,0 г	55,0	56,0	8,75 г
	2	<i>Трамадол, табл.0,05 г №10</i>	113,30	40 табл.	150 табл.	170 табл.	10 табл.
2	1	<i>Фенобарбітал, г</i>	18,00	5,6 г	25,0	26,4	4,09 г
	2	<i>Просідол, амп. 1% 1,0 мл</i>	24,15	20 амп.	70 амп.	60 амп.	29 амп.
3	1	<i>Кодеїн, г</i>	51,00	7,5 г	20,0	19,5	7,85 г
	2	<i>Етилморфіну гідрохлорид, табл. 10 мг №10</i>	132,25	30 табл.	80 табл.	60 табл.	40 табл.

Порівняльна відомість наркотичних, психотропних, отруйних, сильнодіючих медикаментів

Інвентаризаційна комісія в складі: голова _____

члени комісії: _____

на підставі розпорядження (наказу) № ____ від « ____ » _____ 20 ____ року
провела інвентаризацію наркотичних, психотропних, отруйних,
сильнодіючих медикаментів станом на « ____ » _____ 20 ____ р.
у матеріально-відповідальних осіб _____

№ з/п	Найменування товару	Од. вим.	Фактична наявність	Залишок за обліковими даними	Різниця		Розхід за міжінвентаризаційний період	Норми природної втрати	Нарахована природна втрата, к-ть
					недостача	надлишок			

Разом: _____

Всього за описом _____ (прописом) найменувань

з загальною кількістю натуральних показників _____ на суму
_____ грн.
(цифрами)

_____ (прописом)

Голова інвентаризаційної комісії _____

Завдання №2. Оформити перелік інвентаризаційних описів (бланк 2). Врахувати, що під час інвентаризації було заповнено інвентаризаційні описи (таблиця 2).

Таблиця 2

**Інформація про залишки товару
у інвентаризаційних описах**

№№ інвент. Описів	№№ сторінок	К-ть порядко- вих номерів	Суми товару за роздрібними цінами без ПДВ (грн.)						
			1	2	3	4	5	6	7
1	1	12	3000	3180	3100	2800	3200	3200	4000
	2	35	9700	1080	1280	8800	1080	1070	1300
	3	35	1020	1240	1300	1020	1270	1240	1410
	4	18	3800	4000	4000	3900	4200	4000	1500
2	5	12	2600	4600	4600	2800	4300	4600	4900
	6	35	1150	1160	1200	1150	1200	1160	1400
	7	35	9000	1200	1250	9000	1160	1240	1250
	і т. д.								
		Всього*							

* - сума вписується викладачем індивідуально кожному студенту

Бланк 2

**ПЕРЕЛІК
інвентаризаційних описів (листків)
на “_____” _____ 20__ р.**

№ інвентар. Описів	№ сторінок	Кількість порядкових номерів	Сума товару за списком в цінах	
			Роздрібних без ПДВ	Роздрібних з ПДВ

Товар по роздрібній вартості з ПДВ на суму _____
Всього заповнено при інвентаризації товарно-матеріальних цінностей
“_____” листків з загальною кількістю _____ порядкових номерів.

Інвентаризаційна комісія _____
(підпис)

Матеріально-відповідальні особи _____
(підпис)

Завдання №3. Підвести підсумки інвентаризації і оформити “Акт результатів інвентаризації” (бланк 3). При розрахунку суми природної втрати врахувати показники роботи аптеки (табл. 3) за міжінвентаризаційний період (в аптеці відсутній самостійний відділ запасів).

Таблиця 3

Показники роботи аптеки за міжінвентаризаційний період

Місяць	Вартість екстемпоральних лікарських форм без ПДВ (амбулаторних/стаціонарних) в грн. за варіантами						
	1	2	3	4	5	6	7
червень	3490/2500	3940/2450	3940/2900	3890/1900	1110/1000	1300/900	1200/950
липень	3370/3010	3850/2150	3850/2600	3800/2000	1200/950	1256/1100	1250/1150
серпень	3350/2100	3790/3050	3790/2300	3820/1950	1150/900	1350/800	1300/1100
вересень	Дані зі звіту						

Бланк 3

АКТ результатів інвентаризації

від “_____” _____ 20__ р.

На підставі наказу №_____ від “_____” _____ 20__ р. інвентаризаційної комісії в складі:

Голови комісії _____,

членів комісії _____,

провела перевірку даних з обліку товарів, тари, матеріальних цінностей і грошових засобів аптеки і співставила залишки перерахованих цінностей за даними обліку на “_____” _____ 20__ р. з фактичною наявністю цінностей в інвентаризаційних записах на дане число. При цьому виявилось:

Назва	Рахується за даними обліку	Фактичні залишки згідно з записами	Непридатні товари	Результат		Нарахов природвтраг за нормами	Використано	Оприбутковано
				недостача	надлишки			
Товар у роздрібних цінах								
Всього по аптеці								
В закупів. цінах								
Тара								
ЛРС								
Гроші у касі								
Основні засоби								

Заключення інвентаризаційної комісії

Інвентаризаційна комісія вважає можливим:

1. Природну втрату в межах норм на суму: _____ грн. _____ коп. списати за рахунок _____
2. Недостачу товарів на суму: _____ грн. _____ коп. віднести за рахунок _____
3. Недостачу товарів на суму: _____ грн. _____ коп. віднести за рахунок _____
4. Лишки в сумі _____ грн. _____ коп. _____

Голова інвентаризаційної комісії _____
(підпис)

Члени комісії _____
(підпис)

Зворотна сторона бланку 3

РОЗРАХУНОК

норми природної втрати за міжінвентаризаційний період

з _____ по _____

№ з / п	Назва	гр н	Норми втрати у відсотках/сума						Всього	
			Загальна відпові- дальність	Роздільна відповідальність						
				Рецептур- ний відділ			Відділ запасів			
1	Медикаменти а)розхід медикаментів з амбулаторної екстемпоральної рецептури									
	б) розхід медикаментів з стаціонарної екстемпоральної рецептури									
	в) розхід медикаментів на фасування									
2	Отруйні речовини а) індивідуальне виготовлення									
	б) відпуск ангро									
3	Вата гігроскопічна до 100,0 (фасування)									
4	П'явки (за місцем реалізації)									
	Всього									

Комісія _____

Матеріально – відповідальна особа _____

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Тема. СКЛАДАННЯ ЗВІТІВ ВІДДІЛАМИ АПТЕК

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Сьогодні в Україні існують аптечні підприємства державної (комунальної) форми власності, колективні та приватні підприємства. Конкурентність серед аптечних підприємств очевидна і не тільки через їх територіального розміщення, але й через вміння (невміння) організовувати торгіву і виробничу функцію. Ефективність роботи аптек будь-якої форми власності залежить від компетентності та ділової активності керівників аптек, глибокого аналізу результатів фінансово-господарської діяльності, за якими можна приймати оптимальні управлінські рішення.

Звітність підприємства є заключним етапом облікового циклу підприємства. Вона складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення інформаційних потреб різних категорій споживачів. Саме тому на сьогодні актуальними є питання складання фінансової звітності для підприємств всіх форм власності, особливо для малих підприємств. Малий бізнес є одним з найважливіших сегментів ринкової інфраструктури і сприяє підвищенню зайнятості населення, створенню і збільшенню національного продукту країни.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України та дотримуватися вимог належних практик щодо здійснення професійної діяльності.

ФК. Здатність до організації забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту.

ФК. Здатність до здійснення обмежених управлінських функцій щодо організації діяльності структурними підрозділами аптечних закладів та прийняття рішень у звичайних умовах та умовах з елементами непередбачуваності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати основні положення нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендації МОЗ України, що сприяють фаховій компетентності майбутнього спеціаліста.

ПРН. Знати принципи організації роботи та управління аптечними закладами та їх структурними підрозділами для виконання операцій, пов'язаних з забезпеченням наявності належного асортименту лікарських засобів та товарів у структурних підрозділах аптечних закладів та здійснення обліку господарських операцій, складання товарних звітів структурними підрозділами.

ПРН. Вміти застосовувати знання засад формування політики щодо забезпечення лікарськими засобами населення в процесі професійної діяльності, виявляти потреби, запити споживачів фармацевтичних послуг відповідно їх очікуванням, виконувати операції з приймання лікарських засобів від постачальників, забезпечувати відповідне зберігання лікарських засобів та товарів аптечного асортименту згідно нормативних вимог.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Значення обліку і звітності в аптечній мережі в сучасних умовах.
2. Суть, значення, види звітності.
3. Порядок складання звітів структурних підрозділів аптеки.
4. Порядок складання звітів відділів аптек.
5. Терміни здачі звітів структурних підрозділів.
6. Документи, на підставі яких обліковують рух товарів у структурних підрозділах аптек.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Значення, види звітності.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Скласти звіт відділу аптеки.
2. Скласти звіт аптечного пункту.

Теоретичний блок

Звітність відділів аптеки. При наявності в аптеці самостійних відділів обліковують рух товарів по кожному відділу окремо. Відпуск товарів із відділу запасів в інші відділи оформлюється накладною, яку виписують в 2-х екземплярах. Перший екземпляр передають завідувачу відділом, другий – залишається у відділі запасів. В кінці місяця складається товарний звіт, який передається у бухгалтерію. В звіті відображають залишок товару на початок місяця, прибуток, витрати і визначають залишок товару на кінець місяця. До звіту додають всі первинні документи по прибутку і витратам.

Звітність структурних підрозділів. Аптечні пункти отримують товар з аптеки до якої вони відносяться. Товар, який аптека передає аптечним пунктам не виключається із загальних запасів аптеки. Матеріально відповідальна особа, яка очолює аптечний пункт отримує товар під звіт на підставі виписаної накладної-вимоги, яка оформлюється в 3-х екземплярах: перший екземпляр додають до товарного звіту, другий передають особі, яка отримує товар, третій залишається у матеріально-відповідальній особі, яка відпустила товар. Відпущені із аптеки в аптечний пункт товарно-матеріальні цінності і виторг, який надходить від них обліковується по кожній матеріально-відповідальній особі окремо. Підставою для обліку є надані матеріально-відповідальними особами аптечних пунктів товарні звіти. Товарні звіти складаються в 2-х екземплярах один раз на місяць. В звіті відображають залишок на початок місяця. В прибутковій частині звіту перераховують в хронологічному порядку всі накладні, на підставі яких отримали товар. В витратній частині товарного звіту вказують суми виторгу від продажу товарів. Виторг здають в касу аптеки по прибутковому касовому ордеру. В звіті також визначають залишок товару на кінець місяця. Товарний звіт разом з прибутковим і витратними документами здають в аптеку для перевірки. Після перевірки один екземпляр повертають в аптечний пункт матеріально-відповідальній особі. В місячному звіті аптеки відображають рух товарів і виторгу

протягом місяця в структурних підрозділах аптек. Цей розділ звіту заповнюють на підставі товарних звітів.

Практичний блок

Завдання №1. Скласти товарний звіт структурного підрозділу аптеки на підставі таких даних.

Таблиця 1

Товарний звіт структурного підрозділу (вихідні дані)

Показник	Вартість, грн
Залишок товару на початок місяця	45000,00
Одержано товару протягом місяця	
1.	2000,00
2.	1500,00
3.	2400,00
Реалізовано товару на суму	18000,00
Повернено товару на суму	15,00
Списано за актами на суму	5,00

Бланк 1

Виробниче об'єднання «Фармація»

Аптека № _____

Відділ аптеки _____

Матеріально відповідальна особа _____

Товарний звіт (структурних підрозділів)

за _____ 201__р.

Прибуток

Видаток

Дата	Назва операції	Товар	Тара	Назва операції	Товар	Тара
	Залишок на			Продано		
	Надійшло			Відпущено за рахунками-фактурами		
				Інші витрами:		
				— повернено		
				— списано		
	Усього			Усього		
	Усього з залишком			Усього з залишком		

Додаток: вхідні документи _____

Завдання №2. Скласти товарний звіт безрецептурного відділу березень 20__р., на підставі наданих документів, що підтверджують рух товарів у відділ. Залишок товару на 1 березня за роздрібними цінами 73693грн.50коп. та підвести підсумки господарської діяльності, а також внести в товарний звіт залишки ТМЦ на початок місяця, прибуткові і витратні документи, розрахувати загальну суму прибутку, розрахувати суму витрат, розрахувати суму залишку ТМЦ на кінець місяця.

Для виконання завдання надаються такі документи: накладні, накладна на відпуск товару з відділу, корінці від прибуткових касових ордерів за декаду.

Вихідні дані
Документ 1,2

Аптека 180 КВИТАНЦІЯ до прибуткового касового ордера № 130 <u>від 7 березня 202 року</u> <u>Прийнято від Заваріної Катерини Михайлівни</u> Підстава <u>Виторг відділу безрецептурного продажу</u> Сума дві тисячі вісімсот сорок грн <u>(2840 грн 00 коп)</u> М.П Головний Бухгалтер _____ (підпис, прізвище, ініціали) Касир _____ (підпис, прізвище, ініціали)	Аптека 180 КВИТАНЦІЯ до прибуткового касового ордера № 131 <u>від 15 березня 202 року</u> <u>Прийнято від Заваріної Катерини Михайлівни</u> Підстава <u>Виторг відділу безрецептурного продажу</u> Сума дві тисячі п'ятсот вісімдесят грн <u>(2580 грн 00 коп)</u> М.П Головний Бухгалтер _____ (підпис, прізвище, ініціали) Касир _____ (підпис, прізвище, ініціали)
--	---

Документ 3,4

Підприємство, організація КВИТАНЦІЯ до прибуткового касового ордера № _____	Підприємство, організація КВИТАНЦІЯ до прибуткового касового ордера № _____
Прийнято від _____ Підстава _____	Прийнято від _____ Підстава _____
_____ (прописом)	_____ (прописом)
Сума _____ _____ гр _____ коп «_____» _____ М.П.	Сума _____ _____ гр _____ коп «_____» _____ М.П.
Головний Бухгалтер _____ Касир _____	Головний Бухгалтер _____ Касир _____

Документ 5

Накладна: №105 від 28 березня 20__ р.
 Відпущено: КП «АПТЕКА - 180» (відділ запасів)
 ОДЕРЖАНО: Відділ безрецептурного продажу
 Через фармацевта Заваріну Катерину Михайлівну
 Довіреність: Серія _____ № _____ від «_____» _____ 20__ р.
 Підстава відпуску для реалізації

№ з/п	Найменування	Один. Виміру	К-сть	Ціна	Сума
1.	Аскорутин табл. № 50	упак	30	54-50	1635-00
2.	«Ісла- мінт пастилки 100 мг № 30	упак	10	48-55	485-50
3.	Долобене гель 50 г	упак	5	129-90	649-50
4.	Лейкопластир бактерицид. 4х10 см	шт	50	20-40	1020-00
5.	Настоянка валеріани 25 мл	фл	100	24,25	2425-00
6.	Риназолін назальні краплі 0,1мг/мл10мл	фл	40	47-40	1896-00
7.	«Цитропак – Дарниця» табл. №6	упак	100	20,95	2095-00
				Всього без ПДВ	10205-00

ПДВ (____%)

Загальна сума без ПДВ 10205-00

Всього відпущено сім _____ найменувань

На суму десять тисяч двісті п'ять грн 00 коп

ПДВ _____ грн _____ 00 коп

Документ 6

Клієнт _____ Дата оплати _____

Видаткова накладна № _____

Довіреність: серія _____ № _____ від _____

	операції					
	Залишок на			Продано		
	Надійшло			Відпущено за рахунками-фактурами		
				Інші витрами:		
				- повернено		
				- списано		
	Усього			Усього		
	Усього з залишком			Усього з залишком		

Додаток: вхідні документи _____

Видаткові документи _____

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

ТЕМА. ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АПТЕК

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Зараз аптечне підприємство виступає як самостійний суб'єкт господарської діяльності, що має статус юридичної особи і здійснює всі види діяльності (виробничу, комерційну) з метою отримання прибутку. Для досягнення успіхів в підприємницькій діяльності, забезпеченні стабільності ринку в умовах конкуренції необхідна аналітична робота у всіх сферах діяльності підприємства з метою оцінки слабких місць та недоліків, виявлення причин, які впливають на той чи інший показник діяльності аптеки.

В сучасних умовах ринкових відносин особливо важливим і практично значущим для забезпечення беззбиткової діяльності суб'єктів господарювання та запобігання їх банкрутству є систематичний і якісний аналіз фінансово-господарської діяльності аптечних підприємств.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України та дотримуватися вимог

належних практик щодо здійснення професійної діяльності.

ФК. Здатність до організації забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту.

ФК. Здатність до здійснення обмежених управлінських функцій щодо організації діяльності структурними підрозділами аптечних закладів та прийняття рішень у звичайних умовах та умовах з елементами непередбачуваності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати принципи організації роботи та управління аптечними закладами та їх структурними підрозділами для виконання операцій, пов'язаних з забезпеченням наявності належного асортименту лікарських засобів та товарів у структурних підрозділах аптечних закладів та здійснення обліку господарських операцій, складання товарних звітів структурними підрозділами.

ПРН. Вміти відповідати вимогам безупинного професійного розвитку для покращення теперішньої та майбутньої діяльності.

ПРН. Вміти застосовувати знання засад формування політики щодо забезпечення лікарськими засобами населення в процесі професійної діяльності, виявляти потреби, запити споживачів фармацевтичних послуг відповідно їх очікуванням, виконувати операції з приймання лікарських засобів від постачальників, забезпечувати відповідне зберігання лікарських засобів та товарів аптечного асортименту згідно нормативних вимог.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Показники товарообігу та продуктивності праці.
2. Структура товарообігу.
3. Формування та розподіл чистого прибутку.
4. Взаємозв'язок показників торгово-фінансової діяльності аптек і фармацевтичних фірм.
5. Складання місячного звіту аптеки.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Взаємозв'язок між різними показниками виробничої, комерційної і фінансової діяльності.
2. Прогнозування можливих фінансових результатів, економічної рентабельності, виходячи з реальних умов господарчої діяльності й наявність власних і позикових

ресурсів, розробку моделей фінансового стану на різноманітних варіантах використання ресурсів.

3. Розробку конкретних заходів, які направлені на більш ефективне використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Проводити об'єктивну оцінку фінансового стану, фінансових результатів, ділової активності аптеки.

2. Виявляти чинники і причини, що зумовили досягнутий фінансовий стан аптеки, водночас приділяючи особливу увагу виявленню негативних чинників, які призводять до різкого спаду, а також до банкрутства.

3. Виявити резерви покращання фінансових результатів і фінансового стану аптеки, забезпечувати розробку заходів щодо використання цих резервів у виробництві.

4. Готувати на основі проведеного аналізу управлінські рішення, спрямовані на підвищення економічної ефективності фінансового стану аптеки.

Теоретичний блок

Торгово-фінансову діяльність аптечних закладів можна розглядати як комплексну категорію, що характеризується системою показників:

- *товарообіг*,
- *торговельні накладення*,
- *витрати*,
- *прибуток*,
- *рентабельність*.

Велике значення для організації ефективної роботи аптеки є аналіз таких показників як *товарообіговість* та *продуктивність праці*. Взаємозв'язок між цими показниками представлений на схемі 2.

Об'єктами товарообігу є засоби виробництва, предмети споживання, матеріальні послуги. Товарообіг відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності суспільного виробництва, обслуговуючи реалізацію суспільного продукту в межах національного і міжнародного господарства, а також економічні зв'язки між різними секторами вітчизняної економіки, що базуються на різних формах власності.

Товарообіг – це історична та економічна категорія, яка взагалі характеризує торгівельну діяльність. Товарообіг

можна охарактеризувати як форму обміну товарів за допомогою грошей. Акт обміну охоплює дві складові: продаж товару за гроші ($T - \Gamma$) і купівлю за гроші нового товару ($\Gamma - T$). Товарообіг значущий для розвитку товарного господарства, сприяє поглибленню суспільного поділу праці без обмежень на часові, просторові та індивідуальні межі обміну товарів.

Товарообіговість – це швидкість реалізації товарів або час, протягом якого реалізуються середні товарні запаси за звітний період.

Товарообіговість створює прямий вплив на рентабельність та зворотній вплив – на витрати аптеки. Тому товарообіговість додатково треба розглядати як в цілому, так і за окремими групами товарів.

Товарообіговість можна розглядати в таких аспектах:

1) це кількість днів, під час яких реалізується середній товарний запас,

2) це кількість оборотів, що здійснює середній товарний запас за звітний період.

Торгівельні накладення – це частина роздрібної ціни, яка призначена для відшкодування витрат обігу і створення прибутку аптеки (фармацевтичної фірми). Торговельні накладення розраховують, як різницю між цінами реалізації та цінами закупівлі фармацевтичної продукції.

Аналіз, облік та планування торгових накладень (ТН) здійснюють у абсолютному (сумовому) та відносному показнику, тобто у відсотковому відношенні суми торговельних накладень до загального товарообігу торгової організації у цінах реалізації

роздрібний товарообіг		рецептурний відпуск ЛЗ
		безрецептурний відпуск ліків
		продаж ЛЗ та товарів аптечного асортименту структурними підрозділами
		відпуск ЛЗ за цільовими амбулаторними рецептами (сума, сплачена хворими)
оптовий товарообіг		відпуск ЛЗ аптечного виробництва за стаціонарною рецептурою
		відпуск ЛЗ і товарів аптечного асортименту ЛПЗ організаціям

*Схема 1.
Складові частини загального товарообігу*

Загальна величина та рівень торговельних накладень в аптеках залежить від низки факторів: рівня цін закупівлі та цін реалізації товарів аптечного асортименту; обсягу та структури товарообігу; асортименту товарів, цінової політики аптечного закладу. Існує залежність між рівнем торговельних накладень, який отримує аптека, та рівнем собівартості реалізації товару (рівнем ціни закупівлі) товару – у сумі вони складають 100% за визначенням:

$\text{Рівень ТН} + \text{рівень собівартості} = 100\%$
$\text{Рівень ТН, \%} = \frac{\text{різниця ТН, грн. / товарообіг (р.ц.), грн.}}{100\%}$

Схема 2. Взаємозв'язок показників торгово-фінансової діяльності аптек і фармацевтичних фірм

Порядок складання товарного звіту

«Товарний звіт» містить інформацію про рух товару та інших цінностей (тари, допоміжних матеріалів, ЛРС тощо).

У прибутковій частині відображаються залишки на початок звітного періоду за усіма обліковими групами. Товар обліковується в роздрібних та оптових цінах, допоміжні матеріали – за цінами придбання (собівартість), ЛРС – за заготівельними цінами, багатооборотна тара – за середньообліковою ціною, інші цінності – за цінами собівартості. На підставі первинних документів, що засвідчують факт здійснення господарської операції, до «Товарного звіту» включаються усі прибуткові операції по товарно-матеріальних цінностях, а саме:

- надходження товару від постачальників;
- переведення у товар з інших облікових груп (допоміжні матеріали, ЛРС);
- дооцінку по лабораторно-фасувальних роботах;
- тарифи за виготовлення екстемпоральної рецептури та ВАЗ;
- оприбуткування суми залишків товарів, виявлених під час проведення інвентаризації або при надходженні товару від постачальників.

У витратній частині «Товарного звіту» повинні відображатись усі господарські операції з витрат ТМЦ: реалізація за готівковий та безготівковий розрахунок (роздрібний та оптовий товарообіг відповідно) та інші документовані витрати товару та інших товарно-матеріальних цінностей.

Для заповнення даних щодо роздрібної реалізації товару використовують дані «Товарних звітів» відділів аптеки, аптечних пунктів. Оптова реалізація товару відображається на підставі даних «Зведених реєстрів» (пільгова та безоплатна рецептура), «Оборотної відомості за лицьовими рахунками виписаних рахунків-фактур» (відпуск товарів ЛПЗ та іншим оптовим покупцям).

До інших документованих витрат відносять списування товару у таких випадках:

- надання першої медичної допомоги оформляється «Довідкою про списання медикаментів на надання першої долікарської допомоги»);
- проведення господарських робіт в аптеці («Акт про списання товару на господарські потреби»);
- уцінка по лабораторно-фасувальних роботах («Довідка про дооцінку та уцінку при проведенні лабораторно-фасувальних робіт»);
- переоцінка товару в бік зменшення вартості («Акт про переоцінку товару»);
- пошкодження товару («Акт про списання товару, який став непридатним для використання»);
- вилучення лікарських форм індивідуального виготовлення на аналіз в лабораторію з контролю якості лікарських засобів («Акт про вилучення ліків на аналіз в лабораторію»);
- нарахування за нормами природних втрат за підсумками проведення інвентаризації («Акт результатів інвентаризації»);
- переведення товару в інші облікові групи («Акт про переведення товару»).

Практичний блок

Завдання №1. Скласти місячний звіт аптеки.

Вихідні дані

№	Господарські операції	Документ обліку	Сума облікова в грн	Сума роздрібна	Сума оптова
1.	Поступив товар від постачальника (ООО «Фармвест»)	Товаротransпортні накладні №315-320 від 10.05		650000	450000
2.	Куплено допоміжних матеріалів в роздрібній торгівлі	Копії товарних чеків	25		
3.	Куплено ЛРС в заготівників	Приймальна накладна №53 від 2.01	40		
4.	Із аптечного складу	Товаротransпортна накладна №101-105	150		

	поступила тара	від 17.05			
5.	Переведено у відповідності з актом ЛРС в товар	Акти про переведення ЛРС в товар №15 від 11.05	15	20	
6.	Переведені згідно акту допоміжні матеріали в товар	Акт про переведення допоміжних матеріалів в товар №26 від 13.05	50	80	
7.	Поступили допоміжні матеріали з аптечного складу	Товаротранспорт на накладна №13134 від 15.05	60		
8.	Відображена сума тарифу за виготовлення екстемпоральних ліків	Реєстрація роздрібних оборотів		250	
9.	Відображена сума дооцінки з лабораторно-фасувальних робіт	Довідка про дооцінку і уцінку з лабораторно-фасувальних робіт		100	
10.	Відображена сума уцінки з лабораторно-фасувальних робіт	Довідка про дооцінку і уцінку з лабораторно-фасувальних робіт		10	
11.	Реалізовано товару в двох відділах аптеки за готівку	Реєстрація роздрібних оборотів		300000	
12.	Продано товару лікарні	Оборотна відомість з особових рахунків покупців		250000	
13.	Відпущено ліків за безкоштовним и рецептами поліклініці №3	Зведений реєстр		180	
14.	Використано медикаментів на надання ПМД	Довідка про списання медикаментів на ПМД №5 від 26.05		9	6
15.	Використано товару на господарські потреби	Акт про списання товару, використаного на господарські потреби, №5 від		15	11

[illegible]

Товарний звіт № _____
Розхід

Куди використано	Товар Роздрібна ціна						Тара	ОЗ	ЛРС	МПП	Різне
	Всього без ПДВ	ПДВ	За готівку без ПДВ	ПДВ	Безготівково без ПДВ	ПДВ					

[illegible]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

ТЕМА. ПЛАНУВАННЯ ТОВАРООБІГУ АПТЕКИ. СИСТЕМА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. За умов погіршення здоров'я населення України, дефіциту бюджетних коштів на охорону здоров'я, зростання цін на ліки і зниження фінансової доступності ліків розвиток вітчизняного фармацевтичного виробництва дає змогу задовольнити назрілі потреби охорони здоров'я населення України. Подальший розвиток вітчизняних фармацевтичних підприємств (ФП) тісно пов'язаний з удосконаленням товарного асортименту, розробкою, впровадженням у виробництво та виведенням на ринок нових лікарських препаратів (ЛП). За умов загострення конкуренції, економічної нестабільності та мінливості зовнішнього середовища особливої актуальності набуває застосування виробниками ліків інноваційних підходів, спрямованих на пошук та освоєння перспективних ринкових ніш, формування конкурентних позицій та унікальних переваг ЛП, координацію асортиментно-збутових стратегій підприємства шляхом позиціонування і брендування торговельних марок (ТМ) препаратів. Це зумовлює необхідність розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення асортиментної політики виробничих ФП з використанням сучасних теоретико-методичних підходів.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність до організації забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту.

ФК. Здатність до виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки та виконання технологічних операцій

у процесі промислового виробництва.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати принципи організації роботи та управління аптечними закладами та їх структурними підрозділами для виконання операцій, пов'язаних з забезпеченням наявності належного асортименту лікарських засобів та товарів у структурних підрозділах аптечних закладів та здійснення обліку господарських операцій, складання товарних звітів структурними підрозділами.

ПРН. Вміти проектувати майбутню професійну діяльність з врахуванням її важливості для здоров'я населення та напрямів розвитку фармації.

ПРН. Вміти застосовувати знання засад формування політики щодо забезпечення лікарськими засобами населення в процесі професійної діяльності, виявляти потреби, запити споживачів фармацевтичних послуг відповідно їх очікуванням, виконувати операції з приймання лікарських засобів від постачальників, забезпечувати відповідне зберігання лікарських засобів та товарів аптечного асортименту згідно нормативних вимог.

ПРН. Вміти оперувати знаннями з основ ціноутворення на лікарські засоби.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Назвіть вимоги до обліку.
2. Порядок здійснення вхідного контролю якості лікарських засобів, що надійшли до аптеки.
3. Підходи до планування товарообігу.
4. Розрахунок плану товарообігу.
5. Аналіз та розрахунок товарообігу.
6. Особливості обліку лікарських засобів з обмеженим терміном придатності.
7. Порядок встановлення роздрібних цін на лікарські засоби.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Облік ТМЦ, які надійшли до аптеки.
2. Особливості планування товарообігу.
3. Порядок встановлення роздрібних цін.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Реєструвати товар, що надійшов.
2. Формувати роздрібні ціни на товарний асортимент аптеки.

3. Розраховувати план товарообігу.
4. Вести облік роздрібної реалізації у відповідних документах.
5. Визначати норматив товарного запасу.

Теоретичний блок

При плануванні товарообігу використовуються такі підходи:

- розрахунок обсягу товарообігу з урахуванням минулих тенденцій (метод динамічних показників або формальної екстраполяції);
- розрахунок обсягу товарообігу на базі даних про чисельність населення та обсяг реалізації на одного громадянина.

Приклад 1.

Розрахунок плану товарообігу на IV рік з використанням методу динамічних показників за даними, наведеними в таблиці:

Роки					
		I	II	III	IV
Товарообіг,	тис.	1000	1500	1800	?
Індекс цін (Іц)		1,0	1,3	1,5	1,8

1)

2) Проводимо аналіз товарообігу в діючих цінах. Розраховуємо ланцюгові індекси росту (зниження) шляхом ділення наступного показника товарообігу на попередній:

$$K_n 1 = 1500 : 1000 = 1,5$$

$$K_n 2 = 1800 : 1500 = 1,2$$

3) Середній показник індексу росту (зниження) товарообігу розраховуємо як середню геометричну:

$$K_p = \sqrt{1,5 \times 1,2} = 1,3$$

4) На базі середнього індексу росту і показника товарообігу III року розраховуємо прогноз товарообігу на IV рік у співставних цінах:

$$T/o_{IV} = 1800 \times 1,3 = 2340 \text{ тис. грн.}$$

Торговельні накладення як об'єкт економічного аналізу. Основним джерелом формування доходу аптеки є торговельні накладення. Аналіз та планування торгових накладень здійснюють у сумовому показнику ($TН$) та відносному показнику рівень торговельних накладень $P_{тн}$, тобто у відсотковому відношенні суми торговельних накладень до загального товарообігу аптеки у цінах реалізації:

$$P_{тн}, \% = TН, грн / T/o_{р.ц.}, грн. \times 100\%$$

На одиницю продажу рівень торговельних накладень розраховується за формулою:

$$P_{тн \text{ на од.}} = PЦ_{(ціна реалізації)} - ОЦ_{(ціна закупки або собівартість)} / PЦ_{(ціна реалізації)} \times 100\% = TН_{\text{на од.}} / PЦ_{(ціна реалізації)}$$

Загальна величина та рівень торговельних накладень в аптеках залежить від низки факторів:

- рівня цін закупівлі та цін реалізації ЛЗ;
- обсягу та структури товарообігу;
- асортименту лікарських засобів і товарів аптечного асортименту.

Існує залежність між рівнем торговельних накладень $P_{тн}$, який отримує аптека, та рівнем собівартості реалізації товару (ціни закупівлі) $P_{с/в}$ – у сумі вони складають 100% за визначенням:

$$P_{тн} + P_{с/в} = 100\%$$

Для аналізу торговельних накладень використовують дані внутрішньогосподарського (управлінського), бухгалтерського, статистичного обліку та звітності. Досліджують торговельні накладення за певний період часу, розраховують статистичні показники, що характеризують динаміку (абсолютний приріст, коефіцієнти росту, темпи росту, темпи приросту, середньостатистичні коефіцієнти росту тощо).

Практичний блок

Завдання №1. Розрахувати роздрібні ціни та суму на лікарські засоби, які будуть відпущені з аптеки в обласну лікарню. Враховувати, що рівень торговельної націнки на ліки 22% крім лікарських засобів та виробів медичного призначення, торгова націнка на які підлягає державному регулюванню (див. постанову КМУ від 25 березня 2009р. №333).

№ з/п	Найменування товару	Од. виміру	К-ть	Ціна виробника	Ціна закупівельна	Ціна роздрібна	Сума роздрібна
1	Аспаркам таб.№50	Уп.	15	25,23	28,47		
2	Бинт стер.7х14	Уп.	100	27,73	30,03		
3	Вата хірургічна стер. 50г	Уп.	75	4,98	6,19		
4	Р-н Рінгера 400мл	Фл.	20	46,46	48,17		
5	Тіаміну хлорид 5% 1мл №10	Уп.	15	38,55	42,50		
6	Фезам капс. №60	Уп.	5	322,99	345,54		
7	Флуцидар мазь 15г	Уп.	5	114,94	131,59		
8	Цефазолін 1,0 г № 1	Фл.	80	13,74	15,15		
9	Еуфілін 2% р-н, амп 5мл №10	Уп.	15	39,86	43,95		
Всього							

Завдання №2. Навести перелік нормативних актів, регламентують порядок ціноутворення на лікарські засоби і вироби медичного призначення.

Завдання №3. В аптеку №15 з аптечного складу надійшли лікарські препарати, які включено до Національного переліку ОЛЗ (табл.).

Таблиця

Назва ЛЗ	Виробник	Ціна закупівельна
ВІТАМІН С 500 мг №60	АТ «Київський вітамінний завод», Україна	76,34
Вода д/ін'єкцій 2мл №10 амп.	ПрАТ «ФФ «Дарниця», Україна	28,66

Сформуйте роздрібні ціни і визначте граничну суму торговельної націнки на зазначені ЛЗ для реалізації їх

населенню.

Завдання №4. В аптеці №34 за даними обліку отримані такі дані щодо показників товарообігу (табл.).

Таблиця

Показник	Од. вим.	Роки			
		I	II	III	IV
Товарообіг	т. грн.	1480	1730	1820	?
Індекс споживчих цін	-	-	$I_{II} = 1,12$	$I_{III} = 1,15$	$I_{IV} = 1,16$

Завдання №5. Заплануйте товарообіг аптеки на майбутній (четвертий) рік роботи, використовуючи такі дані:

- за I рік товарообіг склав – 500320грн.;
- за II рік – 596450грн.;
- за III рік – 620580грн.

Завдання №6. Товарообіг аптеки №162 складав в 2020р. 410000грн., в 2021р. – 440000грн., а в 2022 р. – 610000грн. Індeksi цін 2021/2020рр. і 2022/2021рр. склали 1,12 і 1,18 відповідно. Розрахуйте наведені величини товарообігу в цінах 2021р. і охарактеризуйте зміни товарообігу за період 2020 – 2022 років.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8
ТЕМА. АНАЛІЗ ТОВАРООБІГУ ТА НОРМУВАННЯ
ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ

Професійна орієнтація здобувачів освіти.

Центральною ланкою механізму управління товарними запасами на рівні торгового підприємства є нормування та планування їх обсягу. Метою нормування товарних запасів є визначення їх оптимальних розмірів для забезпечення планового обсягу товарообороту у визначених умовах, місці та часі, створення потрібних матеріальних передумов для ритмічного та безперебійного продажу товарів при найменших витратах щодо їх формування, зберігання, регулювання. Нормування товарних запасів базується на розроблених нормах та нормативах.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність до організації забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту.

ФК. Здатність до виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки та виконання технологічних операцій у процесі промислового виробництва.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати принципи організації роботи та управління аптечними закладами та їх структурними підрозділами для виконання операцій, пов'язаних з забезпеченням наявності належного асортименту лікарських засобів та товарів у структурних підрозділах аптечних закладів та здійснення обліку господарських операцій, складання товарних звітів структурними підрозділами.

ПРН. Вміти проектувати майбутню професійну діяльність з врахуванням її важливості для здоров'я населення та напрямів розвитку фармації.

ПРН. Вміти застосовувати знання засад формування політики щодо забезпечення лікарськими засобами населення в процесі професійної діяльності, виявляти потреби, запити споживачів фармацевтичних послуг відповідно їх очікуванням, виконувати операції з приймання лікарських засобів від постачальників, забезпечувати відповідне зберігання лікарських засобів та товарів аптечного асортименту згідно нормативних вимог.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Напрямки аналізу товарообігу.
2. Порівняння показників товарообігу.
3. Методи порівняння.
4. Товарообіг аптеки та загальні індекси цін на ЛЗ
5. Динаміка товарообігу.
6. Розрахунки середніх показників динаміки товарообігу в співставних та діючих цінах

Здобувач освіти повинен знати:

1. Показники порівняння товарообігу.
2. Методи порівняння.
3. Розрахунки середніх показників динаміки товарообігу.
4. Напрямки аналізу товарообігу.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Розраховувати середні показники динаміки товарообігу.
2. Порівнювати показники товарообігу.
3. Проводити аналіз динаміки товарообігу.

Теоретичний блок

Аналіз товарообігу проводять за такими напрямками:

- 1) порівняння фактичних показників з плановими, виявлення відхилень (абсолютних та відносних (наприклад, відсоток виконання плану);
- 2) вивчення динаміки товарообігу (горизонтальний аналіз) – порівняння показників звітнього і попереднього періодів:
 - абсолютний приріст,
 - коефіцієнти (індекси) росту (зниження),
 - темпи росту (T_p , %),
 - темпи приросту (T_{Π} , %);
- 3) аналіз структури та структурної динаміки товарообігу (вертикальний аналіз) – аналіз співвідношення роздрібного і оптового товарообігу, питома вага рецептури, аналіз по окремих товарних групах, по центрах відповідальності тощо;
- 4) дослідження факторів, що впливають на товарообіг (визначення ступеню впливу окремих факторів на величину і структуру товарообігу).

Порівняння показників може бути наступним (табл.1):

- базисним – кожен показник порівнюється з показником, прийнятим за базу порівняння;
- ланцюговим – кожний наступний показник порівнюється з попереднім. Наведені показники можуть бути розраховані як *базові*, коли товарообіг наступних років порівнюють з показником товарообігу першого (базисного) року.

При необхідності розраховують *ланцюгові* показники, коли товарообіг наступного року відносять до товарообігу попереднього.

Аналіз товарообігу у співставних цінах потребує переведення показника товарообігу у ціни базисного року.

Представлена в табл. Динаміка товарообігу в діючих (фактичних) цінах має тенденцію до зростання. Але в умовах щорічного зростання цін (інфляції) порівняння показників товарообігу доцільно здійснювати у співставних цінах з урахуванням фактору інфляції. Отже, товарообіг кожного року потрібно перевести в ціни першого року:

Таблиця 1

Товарообіг аптеки та загальні індекси цін на ЛЗ за 5 років

Показник	Одиниця виміру	Роки				
		I	II	III	IV	V
Товарообіг загальний	тис. грн.	1200	1380	1470	1520	1600
Індекс цін	–	–	1,07	1,12	1,10	1,13

Т/о II року в цінах I року = $1380000 / 1,07 = 1289720$ грн

Т /о III року в цінах I року = $1470000 / 1,12 \times 1,07 = 1226636$ грн

Т/о IV року в цінах I року = $1520000 / 1,10 \times 1,12 \times 1,07 = 1153088$ грн

Т/о V року в цінах I року = $1600000 / 1,13 \times 1,10 \times 1,12 \times 1,07 = 1074114$ грн

Більш наочно динаміку товарообігу в діючих та співставних цінах можна представити у вигляді таблиці (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка товарообігу аптеки за 5 років в діючих і співставних цінах

Показник	Од. виміру	Роки				
		I	II	III	IV	V
Т/о (діючі ціни)	тис.грн	1200	1380	1470	1520	1600
Т/о (співставні ціни)	тис.грн	1200	1289,7	1226,6	1153,1	1074,1

Організація більш ґрунтовного аналізу товарообігу потребує також дослідження структури та структурної динаміки за певний період часу. Результати аналізу структури товарообігу згідно з нашим прикладом наведені у табл. 2.

Дослідження структури товарообігу дали змогу зробити висновок, що у загальному товарообігу протягом 5 років більшу питому вагу мав роздрібний. Починаючи з другого року він мав стійку тенденцію до зростання питомої ваги. Найбільш глибокі структурні зрушення відзначались у третьому році. Так, питома вага роздрібного товарообігу збільшилась на 16,86% у порівнянні з попереднім роком.

Для аналізу та розрахунку товарообіговості необхідні дані про середні товарні запаси, рівень собівартості реалізованого товару, товарообіг та кількість днів у відповідному звітному періоді. Перший показник потребує обчислення, три останніх, як правило, відомі.

Приклад 1.

Припустимо, що НТЗ, передбачений у звітному періоді у сумі 76000грн. в оптових цінах, середні товарні запаси, за даними обліку, – 69000грн. в оптових цінах. Плановий товарооборот пункту за оптовими цінами – 1400000грн, фактичний – 1500000грн. З урахуванням наведених даних середньоденний оборот за планом складає 3889 грн./день, за звітом – 4167грн./день. Як наслідок, фактичний обіг товарів з урахуванням середніх товарних запасів в пункті склав 17 днів ($69000\text{грн.} : 4167\text{грн./день} = 16,56$ днів - 17 днів) при плані 20 днів ($76000\text{грн.} : 3889 \text{ грн./день} = 19,54$ днів – 20 днів). Це вказує на позитивні зрушення у роботі аптечного пункту щодо прискорення доставки товарів до пацієнтів.

Приклад 2.

Проаналізуємо показник НТЗ аптеки за минулий рік і заплануємо його в сумі на наступний рік, використовуючи дані табл. 3.

Таблиця 3

Показники базового року та дані плану на наступний рік

Показник	Од. виміру	Базовий рік (минулий рік)	Плановий рік (наступний рік)
Товарообіг загальний	тис. грн.	1750	1900
Рівень собівартості реалізації товару	%	73	75

Середньостатистичний товарний запас (р. ц.)	тис. грн.	120	-
Норматив товарних запасів	дні	20	20

Аналіз НТЗ за даними минулого року:

1. Переводимо показники фактичного товарообігу загального $T/о_{заг.}$ та середньостатистичних товарних запасів O із роздрібних цін в оптові ціни, використовуючи рівень собівартості реалізації товару $P_{с/в}$:

$$T/о_{заг.}(о.ц.) = T/о_{заг.}(р.ц.) \times P_{с/в} = 1750000 \times 73\% / 100\% = 1277500 \text{грн.}$$

$$O(о.ц.) = O(р.ц.) \times P_{с/в} = 120000 \times 73\% / 100\% = 87600 \text{грн.}$$

2. Розрахуємо показник ($K_{об}$), який характеризує товарообіговість ($T_{обіг.}$) у кількості оборотів:

$$K_{об} = T/о_{заг.}(о.ц.) / O(о.ц.) = 1277500 \text{грн.} / 87600 \text{грн.} = 14,58 \text{ оборотів}$$

3. Показник фактичної товарообіговості ($T_{обіг.}$) в днях дорівнює:

$$\text{Товарообіг, дні} = 360 \text{днів} / (K_{об}) = 360 \text{днів} / 14,58 \text{ об.} = 25 \text{ днів при нормативі } 20 \text{ днів}$$

Висновок. Таким чином, протягом базового року мали місце зниження товарообіговості і, як наслідок, збільшення днів товарного запасу на 5 днів у порівнянні з нормативними даними. В організації роботи аптеки цей факт оцінюється як негативний.

Планування НТЗ в сумі на наступний рік:

1. Переводимо показник планового товарообігу загального $T/о_{заг.пл.}$ в оптові ціни (о.ц.) за допомогою рівня собівартості реалізації:

$$T/о_{заг.пл.}(о.ц.) = T/о_{заг.пл.}(р.ц.) \times P_{с/в} = 1900000 \text{грн.} \times 75\% / 100\% = 1425000 \text{грн.}$$

2. Середньоденний обіг товару за планом дорівнює:

$$T/o_{\text{заг.пл. (о.ц.)}} / 360 = 1425000 \text{ грн} / 360 = 3958 \text{ грн/день}$$

3. За умови, що керівництво аптеки ухвалило рішення про НТЗ в днях за планом, який би дорівнював показнику НТЗ у днях базового (минулого) року (20 днів) розраховуємо НТЗ у сумі:

$$НТЗ_{\text{сум.}} = НТЗ_{\text{дн.}} \times \text{середньоденний обіг товару} = 20 \text{ днів} \times 3958 \text{ грн./день} = 79160 \text{ грн.}$$

Планування надходження товару здійснюється балансовим методом. Рівняння торгового балансу виглядатиме таким чином:

$$H = B + O_k - O_n,$$

де Н – сума надходження товару;

В – витрата товару (товарообіг).

O_k , O_n – залишки товару відповідно на кінець та на початок періоду. При цьому всі елементи розраховуються в цінах закупівлі.

Практичний блок

Завдання №1. Розрахуйте фактичні дні запасу товарного залишку, якщо відомо, що загальний товарообіг в роздрібних цінах за рік дорівнював 450000грн., рівень собівартості реалізації товару – 75%, середньостатистичний товарний запас в роздрібних цінах – 24000грн.

Завдання №2. Проаналізуйте і заплануйте НТЗ, використовуючи наступні показники:

№ з/п	Показники	Од. виміру	Базисний рік	Плановий рік
1.	Товарообіг загальний, р.ц.	т. грн.	2500	2800
2.	Рівень торгових накладень	%	27	26
3.	Норматив товарних	дні	28	25

	запасів			
4.	Середньостатистичні товарні запаси, о.ц.	т. грн.	150	

Завдання №3. За наведеними фактичними і плановими показниками торгово-фінансової діяльності аптеки зробіть висновки про ефективність її роботи за рік:

№ з/п	Показники	Од. виміру	Планові дані	Фактичні дані
1.	Товарообіг загальний в р.ц.	т. грн	1000	1200
2.	Товарообіг загальний в о.ц.	т. грн.	760	900
3.	Сума витрат обороту	т. грн.	210	250
4.	Середньостатистична чисельність штатних працівників	осіб	30	25

Завдання №4. Розрахуйте загальний товарообіг та проаналізуйте його структуру, використовуючи такі дані за місяць:

а) продано товару Обласному клінічному центру — 45000грн.;

б) відпущено ліків за безкоштовними рецептами, виписаними лікарями поліклініки №2 — 200грн.;

в) виручка аптечних пунктів — 90000грн.;

г) реалізовано ЛЗ і товарів аптечного асортименту в безрецептурному відділі — 24000 грн.;

д) реалізовано ЛЗ за амбулаторними рецептами, виписаними лікарями поліклініки №2 (крім безкоштовних) і дитячої поліклініки №1 — 15000грн.;

е) відпущено ЛЗ та товарів аптечного асортименту спортивному клубу «Шахтар» — 20000грн.

Завдання №5. Заплануйте норматив товарних запасів на наступний рік у сумі, якщо товарообіг плановий становить 1200000грн., рівень торгових накладень – 26%, плановий норматив днів запасу – 15 днів.

Завдання №6. Розрахуйте і заплануйте норматив товарних запасів у днях та сумі, якщо у звітному році товарообіг загальний склав 1200000грн., рівень торгових накладень в реалізованому товарі – 25%, середньостатистичний запас товарів

– 49920 грн. (о.ц.). У плановому році очікується приріст товарообігу на 12%, рівня торгових накладень на 2%, зниження нормативу товарних запасів на 3 дні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

ТЕМА. ПРАВИЛА ФОРМУВАННЯ ЦІН НА ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Ціна є одним з найбільш важливих інструментів регулювання економіки, її регулюючий вплив на економіку охоплює багато напрямків. Зокрема, за допомогою цін виробництво підпорядковується суспільним потребам, вираженим у формі платоспроможного попиту, ціни стимулюють зниження витрат на виробництво і реалізацію товарів, запровадження досягнень науково-технічного прогресу, підвищення якості товарів і тощо.

Усі ці регулюючі функції ціна може виконувати найбільш ефективно лише за умов вільного ціноутворення, тобто тоді, коли вона формується тільки під впливом ринкових чинників. Але досвід показує, що як ринок, так і вільна (ринкова) ціна не є універсальними засобами регулювання економіки. Вони не здатні враховувати всієї різноманітності умов і цілей соціально-економічного розвитку країни.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України та дотримуватися вимог належних практик щодо здійснення професійної діяльності.

ФК. Здатність реалізовувати лікарські засоби та товари аптечного асортименту.

ФК. Здатність до здійснення обмежених управлінських функцій щодо організації діяльності структурними підрозділами аптечних закладів та прийняття рішень у звичайних умовах та умовах з елементами

непередбачуваності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати основні положення нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендації МОЗ України, що сприяють фаховій компетентності майбутнього спеціаліста.

ПРН. Вміти відповідати вимогам безупинного професійного розвитку для покращення теперішньої та майбутньої діяльності.

ПРН. Вміти оперувати знаннями з основ ціноутворення на лікарські засоби.

ПРН. Вміти відтворювати методики реалізації товарів аптечного асортименту з використанням основних принципів маркетингу, спрямованих на прискорене просування товару.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Поняття вартості і ціни на ліки.
2. Види цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення.
3. Основні принципи ціноутворення на ліки.
4. Методика встановлення оптових цін на лікарські засоби.
5. Встановлення роздрібною ціни на лікарські засоби і вироби медичного призначення.
6. Система знижок і націнок при обігу лікарських засобів і виробів медичного призначення.
7. Торгова націнка і джерела її утворення.
8. Тактика аптечного підприємства при встановленні ціни на ліки.
9. Порядок застосування економічних та фінансових санкцій органами державного контролю за цінами.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Види цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення.
2. Основні принципи ціноутворення на ліки.
3. Рівень торгових націнок і джерела їх утворення.
4. Тактику аптечного підприємства при встановленні ціни на ліки.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Розраховувати оптові ціни на лікарські препарати і вироби медичного призначення.

2. Встановлювати роздрібні ціни на лікарські засоби і виробу медичного призначення.

3. Встановлювати знижки і націнки при обігу лікарських засобів і виробів медичного призначення.

Теоретичний блок

Роздрібні ціни і тарифи на екстемпоральні лікарські засоби

В економіці фармацевтичної промисловості діють прямі методи калькулювання, що покладені в основу методики визначення собівартості препаратів промислового виробництва, відповідно до якої враховуються однорідні первісні економічні елементи поточних витрат.

Оптово-відпускна ціна на нові ліки визначається на підставі норм витрат сировини та матеріалів (з промислових регламентів) та цін на них, проводиться розрахунок сировинних та матеріальних затрат у грошовому виразі на виробництво одиниці нового препарату, тобто визначається орієнтовна собівартість та прогноз оптово-відпускної ціни.

Щоб визначити собівартість кожного окремого лікарського препарату й форми його випуску, необхідно сукупні поточні затрати підприємства подати за статтями калькуляції. Затрати групуються з урахуванням їх зв'язку зі структурою виробничого процесу та організацією управління виробництвом. Це дозволяє обчислювати собівартість окремих видів продукції та проводити ефективний контроль затрат на усіх без винятку ділянках виробництва.

У порівняльному аналізі структури поточних затрат слід враховувати, перш за все, технологічні особливості кожного спеціалізованого виробництва, його складність, досягнутий рівень механізації та автоматизації процесів, особливості кваліфікаційного складу кадрів, а також склад матеріальних затрат (субстанцій, допоміжних матеріалів, упаковки тощо).

Структура оптово-відпускної та роздрібною ціни на препарати промислового виробництва включає:

- вартість сировини та основних матеріалів (вхідних інгредієнтів, тари, пакувальних матеріалів та ін.);
- інші матеріальні затрати (допоміжні матеріали, освоєння та підготовка виробництва, цехові та ін. витрати);

- трудові затрати (основна та додаткова заробітна плата);
- позавиробничі витрати;
- затрати на наукові дослідження;
- витрати на фармацевтичну інформацію;
- прибуток фармацевтичних підприємств;
- податки: податок на прибуток та ін.;
- торгова націнка оптової торгівлі (витрати, прибуток, податки);
- торгова (роздрібна) націнка аптек (витрати, прибуток, податки).

Основою цін реалізації: відпускних (фармфірм, аптечних складів) та роздрібних, є оптово-відпускні ціни підприємств-виробників.

У фармацевтичному ціноутворенні виділяють специфічні механізми формування цін на екстемпоральні ліки аптечного виготовлення.

Структура роздрібної ціни ліків аптечного виробництва подана на схемі 1.

У запропонованій структурі роздрібної ціни екстемпоральних ліків собівартість їх виготовлення не виділена, оскільки для визначення останньої необхідно змінити порядок таксування (перейти до оптових цін з оцінки вартості інгредієнтів та посуду).

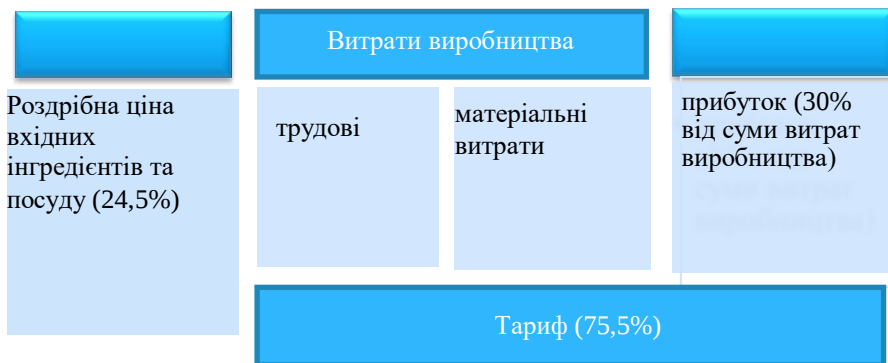

Схема 1. Структура роздрібної ціни лікарських засобів аптечного виробництва

Методологічно є надзвичайно важливим визначення основних положень ціноутворення на лікарські засоби. На нашу думку, такими основоположними положеннями є:

- види та структура цін на ліки визначаються та повною мірою повинні відповідати ринковим принципам ефективного розвитку наукових підрозділів, промислових підприємств, посередницьких ринкових структур, а також аптек;
- основою цін реалізації повинна бути оптово-відпускна ціна виробника: відпускна ціна аптечного складу формується на базі оптової ціни виробника; роздрібна ціна встановлюється, виходячи з розміру відпускної ціни складу (закупівельної або ціни придбання для аптеки);
- з метою економічного стимулювання розвитку науки та промисловості на рівні виробника повинно мати місце вільне ціноутворення, перш за все, за новими лікарськими препаратами не повинен бути обмеженим рівень рентабельності;
- при формуванні роздрібних цін повинні діяти ефективні соціально-економічні регулятори, що базуються на соціальній значущості ліків;
- уся система цін у решті решт підпорядкована механізму регулювання роздрібних цін, які повинні встановлюватись з урахуванням фармакотерапевтичної ефективності, кон'юнктури ринку та платоспроможності попиту населення.

На сьогодні використовують такі методи регулювання цін:

- обмеження граничних торгівельних надбавок (націнок) на ЛЗ та ВМП;
- реєстрація оптово-відпускних цін на ЛЗ та ВМП;
- моніторинг цін на ЛЗ та ВМП.

Обмеження граничних торгівельних надбавок (націнок) на ЛЗ та ВМП здійснюється на підставі постанов КМУ «Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення» від 17.10.2008р. №955 та «Деякі питання державного регулювання цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення» від 25.03.2009р. №333.

1) На ЛЗ та ВМП, включені до Національного переліку основних лікарських засобів і виробів медичного призначення (затверджений постановою КМУ №333 від 25.03.2009р. (крім наркотичних, психотропних лікарських засобів, прекурсорів та медичних газів) встановлюються такі граничні надбавки

(націнки):

- *постачальницько-збутові* – не вище ніж 10% оптово-відпускної ціни;
- *торговельні (роздрібні)* – виходячи із закупівельної ціни, що не перевищують такі розміри:

Закупівельна ціна, грн.	Торговельна (роздрібна) надбавка до закупівельної ціни, %
до 100 включно	25
більше 100 до 300	23
більше 300 до 500	20
більше 500 до 1000	15
більше 1000	10

Оптово-відпускна ціна є ціною одиниці імпортованого товару або ціною одиниці товару, що встановлюється у договорі, укладеному між вітчизняним виробником та суб'єктом господарювання, що здійснює оптову торгівлю товаром. *Закупівельна ціна*, за якою аптеки закупають фармацевтичну продукцію у дистриб'юторів, не може перевищувати розміру оптово-відпускної ціни, збільшеної максимум на 10%.

2) На ЛЗ і ВМП, оптово-відпускні ціни на які включені до реєстру оптово-відпускних цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення та які придбаваються повністю або частково за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів (за так званим «Бюджетним переліком», затвердженим постановою КМУ від 16.03.2017р. №180), встановлюються такі граничні надбавки (націнки):

- *постачальницько-збутові* – не вище ніж 10% оптово-відпускної ціни;
- *торговельні (роздрібні)* – не вище ніж 10% закупівельної ціни.

При цьому розмір оптово-відпускної ціни на кожен лікарську форму, дозування, споживчу упаковку лікарського засобу, усі типи, види, марки ВМП не повинен перевищувати розмір зареєстрованої у гривнях оптово-відпускної ціни, внесеної до реєстру оптово-відпускних цін на ЛЗ і ВМП.

3) На ЛЗ та ВМП вітчизняного виробництва, оптово-

відпускна ціна яких нижча ніж 12 гривень за упаковку, ціни не підлягають державному регулюванню, крім тих, що придбаваються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Практичний блок

Завдання №1. Розрахувати роздрібну ціну і суму на товар, який надійшов в аптеку і буде реалізовуватись населенню. Враховувати, що рівень торгової націнки на лікарські засоби становить 28%, крім лікарських засобів та виробів медичного призначення, торгова націнка на які підлягає державному регулюванню (див. постанову КМУ від 25 березня 2009р. №333).

№ з/п	Найменування товару	Од. ви м	К-ть	Ціна вироб-ника	Ціна закупі - вельна	Сума закупі-вельна	Ціна роздр .	Сума роздрібн а
1.	Анальгін таб. 0,5г №10	Уп.	250	7,20	7,92	1980		
2.	Вата стер. 50г.	Уп.	100	7,98	8,77	877		
3.	Бекарбон таб. №20	Уп.	5	12,80	14,08	70,40		
4.	Дексаметазон оч. Кр. 0,1% - 10 мл	Уп.	3	23,32	25,65	76,95		
5.	Корвалол р-н 25мл	Уп.	60	16,19	17,80	1068,54		
6.	Кетанов таб. 10 мг №10	Уп.	2	89,80	98,78	197,56		
7.	Лібексин таб. 100 мг №20	Уп.	5	83,34	91,67	458,37		
8.	Мезим-форте др. №20	Уп.	15	103,71	114,08	1711,21		
9.	Но-шпа таб. №24	Уп.	20	61,10	67,21	1344,20		
10	Омез капс. 20мг №30	Уп.	3	90,40	99,44	298,32		
	Всього:							

Всього (прописом) _____

грн _____ коп

Завдання №2. Перевірити правильність роздрібних цін на лікарські препарати Національного переліку.

№ п/п	Найменування товару	Оптові-відпускна ціна	Закупівельна ціна	Ціна роздрібна	Коефіцієнт націнки	Висновки
1	Анальгін табл. 0,5 г № 10	7,67	8,43	10,53		
2	Азітроміцин – БХФЗ капс. 250 мг №6	67,52	74,27	84,53		
3	Ранітідін табл. 0,15 г № 10	16,45	18,09	22,61		

Завдання №3. Перерахувати та охарактеризувати знижки, які можуть бути застосовані при оптовій реалізації лікарських засобів.

№ з/п	Вид знижки	Характеристика
1		
2		
3		
4		
5		

Завдання №4. В аптеку поступили лікарські засоби на суму 8200 грн. за оптові-відпускну ціною. Усі лікарські засоби відносяться до Національного переліку. Знайти суму товару за закупівельними цінами та за роздрібними цінами, якщо вони закуповуються за бюджетні кошти.

Завдання №5. Оптова фармацевтична фірма закуповує лікарський засіб по ціні 4,45грн за упаковку і реалізує в кількості 3500 упаковок цього препарату щотижнево по ціні 5,10грн за упаковку. Маркетинговий відділ за результатами дослідження ринку рекомендує знизити на один тиждень ціну на 5%. Розрахувати, скільки упаковок препарату потрібно реалізувати фірмі, щоб зберегти свій дохід на попередньому рівні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

ТЕМА. АНАЛІЗ ВИТРАТ АПТЕКИ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Для досягнення максимальних розмірів прибутку, підприємство повинно забезпечити ефективне управління фінансовими результатами господарської діяльності та добиватися зменшення витрат. Витрати виробництва є вартістю ресурсів, залучених до виготовлення кінцевої продукції підприємства. В економічній науці розрізняють економічні та бухгалтерські витрати. Першим видом витрат більше оперують економісти-теоретики, другим — бухгалтери.

Наявність витрат зумовлена тим, що ресурси є обмеженими та можуть використовуватися за різним призначенням. Застосування певних ресурсів для виробництва одного блага означає, що їх уже не можна вживати для виробництва іншого блага. Іншими словами, витрати передбачають відмову від можливості виробництва альтернативних товарів і послуг.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність до організації забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту.

ФК. Здатність до виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки та виконання технологічних операцій у процесі промислового виробництва.

ФК. Здатність до виконання завдань, спрямованих на забезпечення та контроль якості лікарських засобів та лікарської рослинної сировини.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Вміти відповідати вимогам безупинного професійного розвитку для покращення теперішньої та майбутньої діяльності.

ПРН. Вміти застосовувати знання засад формування політики щодо забезпечення лікарськими засобами населення в процесі професійної діяльності, виявляти потреби, запити споживачів

фармацевтичних послуг відповідно їх очікуванням, виконувати операції з приймання лікарських засобів від постачальників, забезпечувати відповідне зберігання лікарських засобів та товарів аптечного асортименту згідно нормативних вимог.

ПРН. Вміти відтворювати методики реалізації товарів аптечного асортименту з використанням основних принципів маркетингу, спрямованих на прискорене просування товару.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Визначення поняття «витрати». Класифікація витрат.
2. Організація обліку і критерії визначення витрат.
3. Операції, які не визнаються витратами.
4. Склад витрат операційної діяльності за економічними елементами.
5. Номенклатура статей витрат діяльності аптечного підприємства.
6. Облік виробничих витрат та формування собівартості продукції аптечного підприємства.
7. Облік операційних витрат.
8. Облік інших витрат діяльності (фінансових, надзвичайних).

Здобувач освіти повинен знати:

1. Визначення поняття «витрати». Класифікація витрат.
2. Організація обліку і критерії визначення витрат.
3. Операції, які не визнаються витратами.
4. Склад витрат операційної діяльності за економічними елементами.
5. Номенклатура статей витрат діяльності аптечного підприємства.
6. Облік виробничих витрат та формування собівартості продукції аптечного підприємства.
7. Облік операційних витрат.
8. Облік інших витрат діяльності (фінансових, надзвичайних та інших).

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Організовувати облік витрат.
2. Вести облік витрат за елементами.
3. Вести облік витрат за видами діяльності.
4. Вести облік адміністративних витрат.

5. Вести облік витрат на збут.
6. Вести облік фінансових витрат.
7. Вести облік надзвичайних витрат.
8. Вести облік виробничих витрат та формування собівартості продукції аптечного підприємства.
9. Облік операційних витрат.

Теоретичний блок

У сучасних економічних умовах важливе значення в організації ефективної торгово-фінансової діяльності аптек мають *витрати* та фактори, що впливають на них.

У загальноекономічному визначенні *витрати* – це виражені у грошовій формі витрати різних видів економічних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу і розподілу фармацевтичної продукції та товарів.

У бухгалтерському обліку під витратами розуміють зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Витрати є ключовим елементом нормального функціонування аптеки, ефективне управління витратами дозволяє впливати на кінцевий результат діяльності. В управлінському обліку витрати класифікують за різними критеріями.

Для аптек, що здійснюють виробничу функцію, в структурі загальних витрат виділяють *витрати виробництва* (пов'язані з виробництвом / виготовленням ліків) та *витрати обігу* (пов'язані з організацією торговельної діяльності, з придбанням, доставкою та зберіганням товарів). Витрати обігу – це поточні витрати, представлені у грошовій формі та направлені на здійснення процесу доведення товарів від виробника до споживача.

З економічної точки зору, в залежності від ступеня впливу товарообігу на суму витрат їх розподіляють на: *умовно змінні* та *умовно постійні (фіксовані)*.

Розмір умовно змінних витрат зменшується або збільшується в залежності від відповідних змін товарообігу. До таких відносять природні витрати товару, суми нарахувань заробітної плати виробничого персоналу (при відрядній формі

оплати праці), витрати по тарі, суми списання допоміжних матеріалів тощо.

Витрати, розмір яких майже не залежить від суми реалізованого товару відносять до умовно постійних (фіксованих) витрат, наприклад орендна плата, заробітна плата адміністративного персоналу, амортизаційні відрахування, відсоток по кредитах банку, витрати на ремонт споруд та інші.

Рівень витрат обігу розраховують за формулою:

$$\text{Рівень витрат, \%} = \frac{\text{різниця витрат, грн} / \text{товарообіг (р.ц.)}, \text{грн}}{\times 100\%}$$

Практичний блок

Завдання №1. Оформити посвідчення про відрядження №9 від 29.04.20__р. на ім'я завідуючого рецептурно-виробничим відділом аптеки №34 Пашенко П.О., який запрошений в м.Київ на науково-практичну конференцію з питань підвищення контролю якості лікарських засобів.

Наказ по аптеці про відрядження №56 від 29.04.20__р.

Термін відрядження – 3 доби.

Паспортні дані: Пашенко П.О. – серія СА, №345678, який виданий Центральним РВ УМВС м.Тернополя 19.06.97р.

Враховувати, що Пашенко П.О. виїхав з м.Тернополя 30.04.20__р. о 22³⁶, прибув в м.Київ 01.05.20__р. о 7²⁵.

Повертаючись назад, виїхав з м.Києва 02.05.20__р. о 23¹⁵, прибув в м.Тернопіль 03.05.20__р. о 8⁰⁰.

Бланк 1

Штамп підприємства, установи, організації

ПОСВІДЧЕННЯ ПРО ВІДРЯДЖЕННЯ №_____

Видано _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

(посада, місце роботи)

відрадженому до _____
(пункти призначень)

(найменування підприємства, установи, організації)

Термін відрядження „_____” днів

(мета відрядження)

Підстава: Наказ від „_____” _____ 20__ р. № _____

Дійсне при пред’явленні паспорта серії _____ № _____

Керівник _____
(підпис)

Зворотня сторона:

Відмітки про вибуття у відрядження, прибуття у пункти призначень,
Відбуття з них і прибуття до місця постійної роботи

Вибув із _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Прибув до _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Вибув із _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Прибув до _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Вибув із _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Прибув до _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Вибув із _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Прибув до _____
„_____” _____ 20__ р.
М.П. Підпис _____

Примітка: При виїзді в декілька пунктів відмітки про прибуття та вибуття робляться окремо в кожному з них.

Завдання №2. Здійснити розрахунок витрат на відрядження і оформити авансовий звіт на ім’я завідуючого рецептурно-виробничим відділом аптеки №34 Пащенко П.О. (*дивись завдання попереднє*). Перед від’їздом був виплачений аванс у розмірі 100грн. 00коп. По поверненню з відрядження були представлені наступні документи: залізничні квитки напрямком “Тернопіль-Київ” і “Київ-Тернопіль” вартістю

250грн. 55коп. кожний; рахунок за проживання у готелі – 860грн. 80 коп.

Бланк 2

АВАНСОВИЙ ЗВІТ № _____ від _____ 20__ р. Проводка № _____

Призначення авансу _____ Від “ _____ ” _____ 20__ р.

Проводка № _____

Від “ _____ ” _____ 20__ р.

Залишок попереднього авансу Перевитрата Одержано (від кого)	Сума	Звіт перевірено Розділ ☐ ст. _____ До затвердження _____ грн. Бухгалтер “ _____ ” _____ 20__ р. Звіт затверджено в сумі _____ _____ (підпис) “ _____ ” _____ 20__ р.	Дебет		
			Рахунок	Карт.	Сума
1.					
2.					
3.					
Разом одержано: Витрачено Залишок Перевитрата Додаток до документів			Кредит		

„ _____ ” _____ 20__ р. Підпис

Бухгалтер

Дата	Порядков.№ документа	Кому, за що та по якому документу сплачено	Сума	Дебет	
				Рахунок	Карт.

Підпис підзвітної особи _____

Завдання №3. Витрати є необхідним елементом нормального функціонування аптеки. Витрати в аптеці класифікуються за декількома критеріями. В залежності від ступеня реагування на зміни обсягів діяльності (обсяги товарообігу) витрати поділяються на умовно-змінні й умовно-постійні. Проведіть розподіл наведених нижче витрат на умовно-змінні й умовно-постійні:

- витрати на перевезення товару;
- витрати на оплату праці;
- витрати на оренду та утримання основних фондів (орендна плата, оплата комунальних послуг, оплата протипожежної та охоронної сигналізації);
- амортизаційні відрахування на повне оновлення основних фондів;
- зношення санітарного спецодягу;
- витрати на зберігання, упаковку та передпродажну підготовку товарів;
- відсотки за використання банківського кредиту;
- відрахування на соціальні потреби витрати на обов'язкове страхування майна.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11

ТЕМА. РОЗРАХУНОК ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АПТЕКИ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Прибутковість будь-якого підприємства вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю. Прибуток – це та частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу та комерційну діяльність фармацевтичного підприємства. Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства,

удосконалення цього майбутньої матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або хоча б стабілізацію його на певному рівні. Але прибуток виражає абсолютний ефект без врахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показниками рентабельності. Підтримання цих двох показників на необхідному рівні дозволяє керівникам фармацевтичних підприємств ефективно використовувати все наявне майно підприємства, його капітал, а також ефективно розподіляти прибуток.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність до організації забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту.

ФК. Здатність до виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки та виконання технологічних операцій у процесі промислового виробництва.

ФК. Здатність до виконання завдань, спрямованих на забезпечення та контроль якості лікарських засобів та лікарської рослинної сировини.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати принципи організації роботи та управління аптечними закладами та їх структурними підрозділами для виконання операцій, пов'язаних з забезпеченням наявності належного асортименту лікарських засобів та товарів у структурних підрозділах аптечних закладів та здійснення обліку господарських операцій, складання товарних звітів структурними підрозділами.

ПРН. Знати елементи виробничої та соціальної адаптації, вміти виконувати відповідну роль при потраплянні в нову ситуацію оточуючого середовища.

ПРН. Вміти застосовувати знання засад формування політики

щодо забезпечення лікарськими засобами населення в процесі професійної діяльності, виявляти потреби, запити споживачів фармацевтичних послуг відповідно їх очікуванням, виконувати операції з приймання лікарських засобів від постачальників, забезпечувати відповідне зберігання лікарських засобів та товарів аптечного асортименту згідно нормативних вимог.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Загальні поняття прибутку підприємств.
2. Механізм аналізу прибутку аптеки.
3. Розрахунок прибутку (збитку) звітного періоду.
4. Аналіз використання прибутку.
5. Рентабельність аптечних підприємств.
6. Оцінка рентабельності.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Показники прибутку, розподіл та напрямки його використання.
2. Рентабельність аптечного підприємства, як показник прибутковості.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Визначати суму валового прибутку, прибутку до оподаткування, податок на прибуток та чистий прибуток аптеки за звітний період.
2. Визначити показники прибутковості та рентабельності на основі даних порівняльного аналітичного балансу ф-1 та звіту про фінансові результати ф-2 аптеки.
3. Проводити аналіз рівня рентабельності окремих лікарських засобів.

Теоретичний блок

Досліджують торговельні накладення за певний період часу, розраховують статистичні показники, що характеризують динаміку (абсолютний приріст, коефіцієнти росту, темпи росту, темпи приросту, середньостатистичні коефіцієнти росту тощо).

Результатом торгово-фінансової діяльності аптек і фармацевтичних фірм є *прибуток*. В управлінському обліку виділяють такі види прибутку:

- *операційний* – прибуток від реалізації товарів і послуг;
- *обліковий (балансовий)*;
- *чистий прибуток* – прибуток після сплати податків.

Прибуток від операційної діяльності (реалізації ЛЗ та інших товарів аптечного асортименту) визначається за формулою:

$\text{Прибуток}_{\text{опер, грн}} = \text{різниця ТН, грн} - \text{різниця витрат обігу, грн}$
--

Чистий прибуток розраховується за формулою:

$\text{Прибуток}_{\text{чистий}} = \text{прибуток}_{\text{баланс.}} - \text{податок на прибуток}$

Аналіз та планування результатів фінансової діяльності

Аналіз прибутку проводять за такими напрямками:

- порівняння планових і фактичних показників, аналіз відхилень та їх причин;
- порівняння з даними аналогічних підприємств;
- аналіз динаміки за кілька років (звітних періодів).

При цьому розраховуються абсолютний приріст, коефіцієнти (індекси) росту, темпи росту, приросту та ін. На величину прибутку впливають різні фактори: чисельність населення, кількість рецептів, розмір торгової націнки, асортимент тощо. З метою більш глибокого аналізу досліджується вплив на величину прибутку кожного окремого фактора.

Приклад.

Використовуючи дані табл., проведемо економічний аналіз результатів торгово-фінансової діяльності в двох аптеках. Товарообіг загальний в аптеці №1 за минулий рік склав 6200000 грн., а в аптеці №2 – 6800000 грн. Знаючи рівень торговельних накладень у реалізованому товарі можна розрахувати суму торговельних накладень:

$$\text{ТН}_1 = 6200000 \text{ грн.} \times 25\% / 100\% = 1550000 \text{ грн.}$$

$$\text{ТН}_2 = 6800000 \text{ грн.} \times 23\% / 100\% = 1564000 \text{ грн.}$$

Таблиця. Показники торгово-фінансової діяльності двох аптек

Показник	Одиниця виміру	Аптека №1	Аптека №2
Роздрібний товарообіг	тис. грн.	4500	5600
Оптовий товарообіг	тис. грн.	1700	1200
Рівень торговельних накладень у реалізованому товарі	%	25	23
Сума витрат обігу	тис. грн.	1360	1400
Середня чисельність працівників штатного складу	осіб	18	21

Далі розраховуємо прибуток і рентабельність:

$$П_1 = 1550000 \text{ грн.} - 1360000 \text{ грн.} = 190000 \text{ грн.}$$

$$Р_1 = 190000 / 6200000 \times 100\% = 3,06\%$$

$$П_2 = 1564000 \text{ грн.} - 1400000 \text{ грн.} = 164000 \text{ грн.}$$

$$Р_2 = 164000 / 6800000 \times 100\% = 2,41\%$$

Продуктивність праці:

$$ПП_1 = 6200000 / 18 \text{ осіб} = 344444 \text{ грн.} / \text{особу}$$

$$ПП_2 = 6800000 / 21 \text{ особу} = 323800 \text{ грн.} / \text{особу}$$

Таким чином, можна зробити висновок, що аптека №1 працює більш ефективно, так як показник рентабельності її діяльності становив 3,06%, що на 0,65% більше ніж в аптеці №2. Крім цього, в аптеці №1 була вища продуктивність праці робітників у порівнянні з даними аптеки №2 – абсолютний приріст склав 20635грн./осіб, що у відносному значенні дорівнювало 6,37%.

Економічним показником, що характеризує ефективність торгово-фінансової та виробничої діяльності аптеки та фармацевтичної фірми є *рентабельність*. В економіці використовують понад 30 показників рентабельності. Для аптек і фармацевтичних фірм основними з них є рентабельність (*P*) основної (торговельної) діяльності, рентабельність продажу що визначається як відношення суми одержаного від цієї діяльності прибутку (*ПП*) до суми товарообігу:

$$P, \% = \text{різниця прибутку, грн.} / \text{різниця Товарообіг (р.ц.), грн.} \times 100\%$$

Слід відзначити, що аптечні заклади, враховуючи соціальну спрямованість їх діяльності, мають невисоку рентабельність. Для забезпечення розвитку аптечного закладу його рентабельність має становити не менше 5%.

Рентабельність витрат основної діяльності P_v визначається як відношення суми прибутку ($ПР$), одержаного від цієї діяльності до суми витрат підприємства на її забезпечення:

$$P_v, \% = \text{різниця прибутку, грн} / \text{різниця витрат, грн} \times 100\%$$

валовий дохід = загальний дохід (виручка) від реалізації товарів (товарообіг)

чистий дохід = валовий дохід - податки, збори

валовий прибуток = чистий дохід - собівартість товару

прибуток від операційної діяльності =
валовий прибуток + інші операційні доходи - адміністративні
витрати - витрати на збут - інші операційні витрати

Схема. Формування та розподіл чистого прибутку

Практичний блок

Завдання №1. Визначити суму прибутку за умови: товарообіг роздрібний 30000грн, гуртовий 20000грн, рівень собівартості 70%, зарплата 6000грн., нарахування у фонди 2260грн, прибутковий податок 740грн, комунальні послуги 300грн, оренда приміщення 900грн.

Завдання №2. Визначити суму прибутку за умови: виторг аптеки – 40000грн, рівень реалізованої торгової націнки 30%, нарахована заробітна плата 4200грн, прибутковий податок 450грн, відрахування у фонди 1580грн.

Завдання №3. За даними звіту про фінансові результати (форма 2) аптека закінчила звітний період з такими показниками: обсяг реалізації – 100000грн, ПДВ 2000грн, собівартість реалізованої продукції 71000грн, адміністративні витрати 300грн, інші операційні витрати 9700грн. Встановити суму прибутку.

Завдання №4. Провести аналіз рівня рентабельності окремих лікарських засобів.

	Показник	Минулий звітний період	Поточний звітний період	Відхилення
Препарат А	1. Роздрібна ціна, грн.	25,60	35,80	
	2. Повна собівартість, грн.	22,31	31,46	
	3. Рентабельність $((1-2)/\times 2100\%)$, %			
Препарат Б	1. Продажна ціна, грн.	48,71	58,50	
	2. Повна собівартість, грн.	36,50	46,45	
	3. Рентабельність $((1-2)/2\times 100\%)$, %			

Висновок:

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12

ТЕМА. ФАРМАЦЕВТИЧНА ОПІКА ПАЦІЄНТІВ З РІЗНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Професійна орієнтація здобувачів освіти. Лікарські засоби приносять користь тільки в умілих руках. За даними ВООЗ близько 10% госпіталізацій пов'язано з неправильним призначенням ліків. Іноді неправильне призначення і застосування лікарських препаратів може стати причиною важких, інколи летальних ускладнень. Безпечне і ефективне застосування ліків багато в чому залежить від скоординованої діяльності лікаря і фармацевта. В світлі концепції

відповідального самолікування роль фармацевтичного фахівця зростає.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. Здатність спілкуватися державною та іншою мовою як усно, так і письмово.

ЗК. Здатність діяти на основі етичних та деонтологічних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності (ФК):

ФК. Здатність застосовувати на практиці принципи фармацевтичної етики та деонтології, розуміти соціальні наслідки професійної діяльності.

ФК. Здатність проводити інформативну та санітарно-просвітницьку роботу серед населення

ФК. Здатність надавати фармацевтичну допомогу (послугу) споживачам фармацевтичних послуг, здійснювати фармопіку під час вибору та відпуску безрецептурного лікарського засобу.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН. Знати та впроваджувати основи фармацевтичної етики та деонтології у професійну діяльність.

ПРН. Знати та пропагувати інформацію щодо запобігання виникнення захворювань, небезпеки безвідповідального самолікування, особливостей зберігання лікарських засобів у домашніх умовах.

ПРН. Вміти застосовувати знання державної та іншої мови для ділової комунікації, ведення ділової документації та професійної лексики у повсякденній діяльності.

ПРН. Вміти працювати компетентно відповідно до етичних принципів розуміння соціальних наслідків професійної діяльності.

Основні питання, які розглядаються на занятті

1. Фармацевтична опіка як відповідальність фармацевта перед конкретним пацієнтом за ефективність лікарської терапії.
2. Роль фармацевта в системі самолікування.

3. Професійні взаємини фармацевтичного фахівця з лікарями, медичними сестрами при здійсненні фармацевтичної опіки.
4. Практичні функції фармацевта, необхідні для здійснення опіки: методика збору лікарського анамнезу, розробка плану моніторингу, профілактика можливого прояву побічної дії ліків.
5. Категорії пацієнтів, що вимагають підвищеної уваги фармацевта під час самолікування.

Здобувач освіти повинен знати:

1. Особливості поведінки пацієнтів від типу нервової систем та диференційований підхід до відвідувачів аптек.
2. Складові іміджу аптечного закладу.
3. Необхідність втілення біоетики в сучасну фармацію та медицину, про зростання ролі біоетики в сучасному суспільстві, медицині та фармації.
4. Етичні критерії ВООЗ з просування ЛЗ на ринок, їх мету, сферу використання.
5. Правила належної промоції фармацевтичними компаніями лікарських засобів професіоналам охорони здоров'я.
6. Діяльність медичних працівників як інформаційної ланки між виробниками ЛЗ, фірмами-постачальниками ЛЗ і аптечною мережею та лікарями.

Здобувач освіти повинен вміти:

1. Аналізувати ситуаційні завдання.
2. Виконувати рекомендації з Належної промоції фармацевтичними компаніями лікарських засобів професіоналам охорони здоров'я.
3. Аналізувати особливості реклами ЛЗ та ВМП серед працівників системи охорони здоров'я та населення.
4. Визначати фактори, які впливають на морально-психологічний клімат в організації.
5. Вирізняти належне та неналежне виконання професійних обов'язків фармацевтичними працівниками.
6. Розробляти орієнтований перелік рис професійності та навичок фармацевтичного працівника для належного виконання професійних обов'язків.

Теоретичний блок

Відповідно до правил і за рекомендаціями GPP для кожного симптому або нездужання, яке можна лікувати самостійно, існує окремо розроблений алгоритм, з яким в обов'язковому порядку повинен бути ознайомлений фармацевт, що працює в аптеці. У цілому, дії фармацевта при здійсненні фармацевтичної опіки пацієнтів під час відпуску безрецептурних лікарських препаратів можуть бути представлені у вигляді наступного алгоритму:

- встановити, для лікування якого саме симптому потрібен лікарський препарат;
- визначити на підставі опитування пацієнта, чи є даний симптом проявом захворювання, яке вимагає обов'язкового втручання лікаря;
- визначити фармакологічну (фармакотерапевтичну) групу препаратів для лікування даного симптому;
- вибрати серед лікарських препаратів певної групи оптимальний препарат для даного пацієнта;
- надати відвідувачу належну інформацію про обраний препарат.

Важливе значення при виборі препарату для конкретного пацієнта має лікарський анамнез — збір відомостей про попередню медикаментозну терапію. Збір лікарського анамнезу необхідний, тому що в ряді випадків лікарські препарати можуть бути причиною хвороби або викликати симптоми, що симулюють захворювання.

Алгоритм надання фармацевтом належної інформації про лікарський препарат при здійсненні фармацевтичної опіки пацієнтів.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЛІКАРСЬКИЙ ПРЕПАРАТ

Дія лікарського препарату.

Навіщо потрібно цей лікарський препарат?

Які симптоми захворювання зникнуть, а які — ні?

Коли виявиться дія препарату?

Що відбудеться при неправильному прийманні препарату або відмові?

Побічні ефекти

Які побічні ефекти можуть виникнути?

Як їх розпізнати?

Як довго вони будуть зберігатися? Наскільки вони серйозні?
Умови раціонального приймання препарату. Як ухвалювати лікарський препарат? Коли його ухвалювати? Як довго продовжувати лікування? Як зберігати лікарський препарат? Що робити із залишками препарату?
Попередження Коли не можна ухвалювати лікарський препарат? Яка максимальна доза? Чому необхідно пройти повний курс лікування? Чому не слід лікуватися довше обмеженого часу й необхідно проконсультуватися з лікарем?
Контроль інформації Запитати пацієнта, чи все йому зрозуміло? Попросити пацієнта повторити найбільш важливу інформацію? Довідатися у пацієнта, залишилися чи в нього які-небудь питання?

Відміна призначення лікарських препаратів може приводити до загострення захворювання. Дані про попереднє приймання ліків можуть допомогти при наступному їхньому виборі для попередження небажаної побічної дії й найбільш ефективного лікування.

Після вибору безрецептурного препарату фармацевтична опіка включає наступні рекомендації й консультації для пацієнта:

- вибір оптимальної лікарської форми й шляхи введення;
- правила використання різноманітних лікарських форм;
- особливості індивідуального дозування;
- особливості взаємодії даного лікарського препарату з іншими лікарськими засобами;
- особливості взаємодії даного лікарського препарату з їжею, алкоголем і нікотинном;
- час доби, оптимальне для приймання даного ліків;
- можливий несприятливий вплив ліків на функції органів і систем організму;
- умови зберігання конкретних ліків.

Для виконання вищевказаного алгоритму здійснення фармацевтичної опіки фармацевт повинен уміти:

- ініціювати діалог з пацієнтом для одержання достатніх даних про його захворювання;

- ставити ключові запитання для з'ясування стану пацієнта;

- бути підготовленим до розпізнавання специфічних станів, симптомів розповсюджених захворювань;

- протягом короткого часу, задавши 3-4 ключових питання, ухвалити рішення щодо можливості самолікування;

- переконати відвідувача в необхідності обмеженого строку лікування й консультації лікаря при тривалих несприятливих симптомах;

- переконати пацієнта при виявленні «загрозливих» симптомів у необхідності відвідування лікаря;

- забезпечувати конфіденційність відомостей про стан пацієнта;

- добре орієнтуватися в номенклатурі ОТС препаратів;

- добре знати хімічні, фармацевтичні й фармакологічні властивості ОТС препаратів;

- надавати об'єктивну інформацію про ліки й передавати її в доступній для пацієнта формі;

- використовувати додаткові джерела інформації про ліки для задоволення насущних потреб пацієнта;

- допомагати здійснювати відповідальне й адекватне самолікування;

- надавати консультації споживачам для здійснення ними усвідомленої турботи про своє здоров'я.

Для якісної фармацевтичної опіки необхідними є також наступні умови:

- фармацевти повинні мати достатню інформацію про схеми лікування й основних препаратах, використовуваних для лікування найпоширеніших захворювань;

- фармацевти повинні володіти знаннями по основах внутрішніх захворювань;

- фармацевти повинні володіти основами раціонального застосування ліків;

- фармацевти повинні володіти правилами проведення консультацій хворим;

➤ також необхідний контроль інформації, що надходить до асистента фармацевта від виробника ліків через їхніх представників і через рекламу.

Практичний блок

Завдання №1. Запишіть завдання фармацевта при здійсненні фармацевтичної опіки в аптеці при відпуску безрецептурних та рецептурних препаратів. Заповніть таблицю 1, що відображає функції фармацевта при проведенні фармацевтичної опіки в аптеці.

Таблиця 1

Функції фармацевта при проведенні фармацевтичної опіки в аптеці	
При відпуску безрецептурних препаратів	При відпуску рецептурних препаратів
. . .	. . .

Завдання №2. Розподіліть представлені у таблиці 2 препарати за категоріями відпуску (на безрецептурні і рецептурні). Наведіть критерії, згідно з якими визначалася

Торгова назва (МНН)	Форма випуску	Фірма-виробник	Категорія відпуску ЛЗ
АБРОЛІ®	Сироп, 15 мг / 5 мл, по 100 мл у флаконі; по 1 флакону з мірною скляночкою в картонній упаковці	ТОВ «КУСУМ ФАРМ»	
Ампіокс	Капсули по 0,25 г № 10, № 10x2 у контурних чарункових упаковках	ВАТ «Фармак», м.Київ, Україна	
АЛЕРЗИН	Таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 5 мг по 7 таблеток у блістері; по 1 або по 2 блістери в картонній коробці; по 10 таблеток у блістері; по 1, або по 2, або по 3 блістери в картонній коробці	ЗАТ Фармацевтичний завод ЕГІС	
АМІЦИТРОН®	Порошок для орального розчину по 23 г у саше; по 23 г у саше; по 10 саше в пачці з картону	Товариство з додатковою відповідальністю «ІНТЕРХІМ»	
АНТРАЛЬ®	Таблетки, вкриті оболонкою, по 0,2 г, по 10 таблеток у блістері; по 3 блістери у пачці з картону	ПАТ «Фармак»	
Канестен	Вагінальні табл. 0,1г №6	«Bayer»	
АСКОЦИН®	Таблетки жувальні по 10 таблеток у стрипі; по 3 або 10 стрипів у картонній упаковці	КУСУМ ХЕЛТХКЕР ПВТ ЛТД	
АТФ-ЛОНГ®	Таблетки по 10 мг N 40 (10 x 4) в блістерах	«Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»	
Морфіну гідрохлорид (морфін)	Ін'єкц. Розчин 1% – 1 мл амп. №5	«Здоров'я народу»	
БРУСТАН	Таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 10 таблеток у блістері; по	Сан Фармасьютікал Індастріз Лімітед	

	1 блістеру в картонній коробці		
--	--------------------------------	--	--

Завдання №3. Відвідувач звернувся в аптеку з метою придбання препарату відомої торгової марки, дозволеного до відпуску без рецепта. Обґрунтуйте доцільність заміни ЛП у разі його відсутності (табл. 3), при цьому слід орієнтуватися не тільки на фармакотерапевтичну характеристику ЛП, але й на дані прайс-листів.

Таблиця 3

Обґрунтування заміни безрецептурних препаратів

Торгова назва препарату	Форма випуску, фірма-виробник	Торгова назва альтернативних лікарських препаратів	Можливість заміни „+” – так, „-” – ні
Ситуація „А” Бісакоділ	Супп. 10 мг „Polfa Poznan”	<i>Регулакс</i> фрукт. Куб. № 6 „Meuselbach”	
		<i>Метилурацил</i> супп. 0,5 г № 10 „Монфарм”	
		<i>Лелакс</i> супп. 0,01 г „Лекхім”	
		<i>Повідін-ЛХ</i> супп. №5 „Лекхім”	
		<i>Супп. 3 іхтиолом</i> 0,2 г № 10 „Нижфарм”	
Ситуація „В” Стрепсілс	Льодяники	<i>Стоптусін фіто</i> сироп 100 мл „IVAX”	
		<i>Нео-ангін</i> табл. д/розсмокт. № 24 „Divapharma”	
		<i>Троксевазін</i> капс. 0,3 г № 50 „Трофарм”	
		<i>Ангі-септ</i> табл. д/розсмокт. № 12 „Naturwaren”	
		<i>Битнер трав’яний еліксир</i> оп. Р-н 300 мл фл. „Richard Bittner”	
Ситуація „С” Індометацин	Мазь 10% 40 г туба „Sopharma”	<i>Ібупрофен-Дарниця</i> крем 30 г „Дарниця”	
		<i>Міфунгар</i> крем 30 г „Lechiva”	
		<i>Левосин</i> мазь 40 г «Червона зірка»	

		Метіндол мазь 5% 30 г „Glaxo-Welcome Poznan”	
		Скінорен крем 20% 30 г „Schering”	
Ситуація „Д” Панадол солюбл	Табл. Шип. 500 мг №12 „GSK”	Три-ві плюс табл. № 30 „Sagmel”	
		Ефералган шип. Табл. 0,5 г № 16 „Upsa”	
		Ангін-Хеель С табл. № 50 фл. „Heel”	
		Регідрон пор. пак. №20 „Orion”	
		Панангін др. 0,3 г № 50 „Gedeon Richter”	
Ситуація „Е” Мульти-табс В-комплекс	Табл. в/о №100 Ferrosan	Гексавіт др. №50 банка „Вітаміни”	
		Кислота аскорбінова др. 0,025 №10 «Київський вітамінний завод»	
		Дуовіт др. № 40 „KRKA”	
		Джунглі з мінералами жув. Табл. № 60 „Sagmel”	
		Юнікап М табл. № 30 „Pharm&Upjohn”	
Ситуація „F” Агістам	табл. 10мг №12 „Стирол”	Амізон табл. 0,25 г № 10 „Фармак”	
		Наклофен табл. 50 мг № 20 „KRKA”	
		Кларитин табл. 10 мг №10 „Schering- Plough”	
		Санорин-аналергін краплі 10 мл фл. „Galena”	
		Лоратадин-КМП табл. 0,01 г №10 „Київмедпрепарат”	

Завдання №4. Наведіть алгоритм співбесіди асистента фармацевта з пацієнтом з акцентом на елементах фармацевтичної опіки, керуючись наказом МОЗ від 05.01.2022р. №7 «Про затвердження протоколів фармацевта».

Нормативна база модуля

№ з/п	Нормативна база
1.	Наказ МОЗ України від 29.09.2014р. №677 «Про затвердження Інструкції про порядок контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібної торгівлі».
2.	Наказ Мінфіну України від 02.09.2014р. №879 «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань»
3.	Постанова КМУ від 17 жовтня 2008р. №955 «Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення»
4.	Постанова КМУ від 25.03.2009р. №333 «Деякі питання державного регулювання цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення»
5.	Постанова КМУ від 27.11.2019р. №1172 «Деякі питання забезпечення ефективного функціонування системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення»
6.	Наказ МОЗ України від 05.01.2022р. №7 «Про затвердження протоколів фармацепта»

7.	Наказ МОЗ України від 28.10.2002р. №385 «Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою, посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедичною освітою у закладах охорони здоров'я».
8.	Наказ Міністерства праці та соціальної політики України та МОЗ України від 05.10.2005р. №308/519 „Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення”
9.	Постанова КМУ від 24.09.2012р. №880 щодо внесення змін до цінового регулювання на лікарські засоби і ВМП.
10.	Постанова КМУ від 30.08.2002р. №1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери»
11.	Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (редакція від 01.01.2023р.)
12.	Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (редакція від 04.12.2022р.)

Використані джерела:

Основна література:

1. Організація та економіка фармації. Ч.3. Основи економіки фармації: нац. підруч. для студентів фармац. ф-тів ВНЗ МОЗ України / А.С. Немченко, Г.Л. Панфілова, В.М. Назаркіна та ін.; за ред. А.С. Немченко. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2017. 272 с. (Національний підручник).
2. Організація та економіка фармації. Ч.2. Системи обліку в фармації: нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А.С. Немченко, В.М. Назаркіна, О.П. Гудзенко та ін.; за ред. А.С. Немченко. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2016. 416 с. (Національний підручник)
3. Організація та економіка фармації. Ч.1. Організація фармацевтичного забезпечення населення: Національний підруч. для ВНЗ / А.С. Немченко, В.М. Назаркіна,

Г.Л. Панфілова та ін.; за ред. А.С. Немченко. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2015. 360с. (Національний підручник).

4. Громовик Б.П., Терещук С.І., Чухрай І.Л. Організація та економіка фармації / За ред. проф. Б.П. Громовика та доц. С.І.Терещук. Вінниця, Нова книга, 2009. 816с.

Додаткова література:

1. Немченко А.С. Основи економіки та системи обліку у фармації: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.С. Немченко, Г.Л. Панфілова. В.М. Чернуха та ін.; за ред. А.С. Немченко. Харків: Вид-во НфаУ: Золоті сторінки, 2005. 504 с.

2. Практикум з організації та економіки фармації. Навч. посібник для студентів вищих навч.закл. / Б.П. Громовик, С.І. Терещук, О.Л. Гром, А.М. Новікевич, І.Л. Чухрай. Вінниця: Нова книга, 2004. 448 с.

Інтернет ресурси:

1. Законодавство України – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/>

2. Інформаційна система «Компендіум» – Режим доступу:

<http://compendium.com.ua//>

3. Інформаційна система «Лікарські засоби» (Моріон). –

Режим доступу: <http://pharmbase.com.ua/>

4. Інформаційно-пошукова система «Електронний формуляр»

– Режим доступу:

http://www.dec.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=301&Itemid=622&lang=uk

5. Державний реєстр ЛЗ (Експертний центр ЛЗ) – Режим

доступу : <http://www.drlz.kiev.ua/>

6. Довідник лікарських засобів – Режим доступу:

<http://www.drlz.kiev.ua/>

7. Державний реєстр медичної техніки та ВМП Режим

доступу: <http://portal.diklz.gov.ua/PublicSite/PUB/VMList.aspx>

8. Національний перелік ОЛЗ (МОЗ України). Режим доступу:

http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_naclist/

Офіційні сайти та інформаційні портали:

1. Верховної Ради України – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
2. Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) – Режим доступу : <http://www.who.int/ru/>
3. Держслужби України з ЛЗ та контролю за наркотиками – Режим доступу: <http://www.diklz.gov.ua/>
4. Кабміну України (урядовий портал) – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
5. Міністерство охорони здоров'я України – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>